

# **PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN**

FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN

**UNIVERSITEIT UTRECHT**

QANU  
Catharijnesingel 56  
PO Box 8035  
3503 RA Utrecht  
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100  
E-mail: [support@qanu.nl](mailto:support@qanu.nl)  
Internet: [www.qanu.nl](http://www.qanu.nl)

Projectnummer: Q0633.UU

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.



# INHOUDSOPGAVE

<b>RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING EN DE MASTEROPLEIDING PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT.....</b>	<b>5</b>
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN.....	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING .....	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	5
WERKWIJZE VAN HET PANEL .....	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL.....	9
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING .....	15
<b>BIJLAGEN .....</b>	<b>31</b>
BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN .....	33
BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	35
BIJLAGE 3: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	45
BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN DE CURRICULA .....	51
BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA .....	55
BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN .....	57

Dit rapport is vastgesteld op 18 april 2018



# RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING EN DE MASTEROPLEIDING PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN VAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 19 december 2014).

## ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

### Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Naam van de opleiding:	Pedagogische Wetenschappen
CROHO-nummer:	56607
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

### Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Naam van de opleiding:	Pedagogische Wetenschappen
CROHO-nummer:	66607
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	- Orthopedagogiek - Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV)
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Het bezoek van het visitatiepanel Pedagogische Wetenschappen aan de Faculteit Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht vond plaats op 29 en 30 november 2017.

## ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit Utrecht
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

## SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 31 juli 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding en de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen beoordeelde bestond uit:

- Em. prof. Dr. C. (Carla) Vlaskamp (voorzitter), Emeritus hoogleraar Special Needs Education and Child Care aan de Rijksuniversiteit Groningen;

- Prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers (vice-voorzitter), Professor aan de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven (België);
- Prof. dr. S. (Stijn) Vandevelde, Professor bij de vakgroep Orthopedagogiek aan de Universiteit Gent (België);
- Prof. dr. H. (Hedy) Stegge, GZ-Psycholoog bij De Waag Amsterdam/Zaandam en voormalig bijzonder hoogleraar Ontwikkelingspsychopathologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam;
- Prof. dr. P. (Peter) Van Petegem, Gewoon hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit Antwerpen (België);
- J. (Joosje) Westink BSc, (studentlid), Masterstudent Educational Science: Applied Neuroscience in Human Development aan de Universiteit Leiden.

Het panel werd ondersteund door dr. Anna Sparreboom, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de panelleden zijn opgenomen in Bijlage 1.

## WERKWIJZE VAN HET PANEL

### *Cluster Pedagogische Wetenschappen*

Het bezoek aan de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht maakt onderdeel uit van de clustervisitatie Pedagogische Wetenschappen. Dit cluster bestaat uit zeven deelnemende instellingen: Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Leiden, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam, Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit van Amsterdam.

Het panel Pedagogische Wetenschappen werd voorgezeten door em. prof. dr. C. (Carla) Vlaskamp, die bij zes van de zeven bezoeken aanwezig was. Bij het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen werd zij vervangen als voorzitter door prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers, die verder bij de overige zes bezoeken als vice-voorzitter aanwezig was. Verder waren verschillende expertise- en werkvelddeskundigen bij meerdere bezoeken binnen het cluster betrokken: prof. dr. P. (Pol) Ghesquière, dr. K. (Katrien) van de Vijfeijken, prof. dr. P. (Peter) Van Petegem, em. prof. P.P. (Paul) Goudena), prof. dr. S. (Stijn) Vandevelde, prof. dr. H. (Hedy) Stegge en prof. dr. L. (Lieven) Verschaffel. Vier studentleden hadden zitting in het panel: J. (Bob) Timmer, L. (Leander) Visser, J. (Joosje) Westink, BSc en A. (Alianne) Bakker, BSc. De voorzitter en vice-voorzitter bewaakten gezamenlijk de consistentie van de werkwijze tijdens de bezoeken en bij het vaststellen van de oordelen. Hierbij trad de clustercoördinator als onafhankelijk waarnemer op; bij de Universiteit Utrecht werd zij vervangen door drs. L. (Linda) te Marvelde.

De Kamer Pedagogische Wetenschappen heeft de logistieke en praktische begeleiding van dit cluster uitbesteed aan evaluatiebureau QANU. Vanuit QANU werd het cluster Pedagogische Wetenschappen begeleid door clustercoördinator dr. E. Schröder. Daarnaast waren de afzonderlijke bezoeken begeleid door vier onafhankelijke, door de NVAO-gecertificeerde secretarissen: dr. J. (Jesseka) Batteau, dr. J. (Jetje) De Groot, dr. A. (Anna) Sparreboom en dr. E. (Els) Schröder.

### *Domeinspecifieke referentiekader*

Het panel bestudeerde ook het domeinspecifieke referentiekader voorafgaand aan de bezoeken en formuleerde hierop een reflectie. Deze reflectie is opgenomen na het domeinspecifieke referentiekader in bijlage 2.

### *Vorbereiding*

QANU ontving de kritische zelfreflectie van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen en stuurde deze zowel per post als digitaal door aan de panelleden. Zij lazen de kritische zelfreflectie en formuleerden naar aanleiding ervan vragen en opmerkingen. De secretaris groepeerde de vragen en opmerkingen per onderwerp in een samengesteld document.

Naast de kritische zelfreflectie ontvingen de panelleden elk een aantal bachelor- en mastertheses. In samenspraak met de voorzitter van het panel selecteerde de secretaris een steekproef van vijftien thesissen. Hierbij is bewust gekozen voor thesissen uit twee recente volledige cohorten en uit verschillende beoordelingscategorieën: vijf met een laag cijfer, vijf met een gemiddeld cijfer en vijf met een hoge beoordeling. Ook is hierbij rekening gehouden met de verschillende richtingen en specialisaties en gestreefd naar een variatie tussen de verschillende beoordelaars. Om een goed beeld te krijgen van de bachelortheses die in groepsverband worden geschreven, selecteerde het panel van 4 groepsopdrachten twee eindwerken (8 thesissen). Om goed zicht te krijgen op de individuele beoordeling van de thesissen die in groepsverband werden geschreven, heeft het panel van deze groepsproducten ook de individueel gemaakte en beoordeelde deelopdrachten bekeken. Omdat de eindproducten bij groepsopdrachten identiek zijn, selecteerde het panel daarnaast nog de thesissen van 10 studenten, waarvan enkele ook in groepsverband waren geschreven. In totaal werden dus 18 thesissen bestudeerd. Bij de thesissen ontvingen de leden van het panel ook de beoordelingsformulieren die door de examinatoren waren ingevuld.

De commissie besteedde zorg aan het beoordelen van het wetenschappelijk niveau van de thesissen, de eisen die door de opleiding aan de thesissen worden gesteld en de zorgvuldigheid van de inhoudelijke beoordeling daarvan door de staf. In de thesis dient de student immers aan te tonen over de vereiste kwalificaties te beschikken. De leden stuurden hun bevindingen voorafgaand aan het bezoek aan de secretaris, die er een overzicht van opstelde. Een overzicht van de bestudeerde thesissen is opgenomen in bijlage 6.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek stelde de secretaris een conceptprogramma op, dat in overleg met de visitatiecoördinator bij de opleiding en de voorzitter van het panel werd aangepast aan de specifieke situatie van de opleiding. Op verzoek van QANU stelde de visitatiecoördinator representatieve gesprekspanels samen. Het panel ontving voorafgaand aan het bezoek een overzicht van de gesprekspartners en stemde in met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als bijlage 5 bij dit rapport.

Voorafgaand aan het locatiebezoek werden zowel medewerkers als studenten op de hoogte gebracht van een spreekuur, waarin zij vertrouwelijk met de commissie konden spreken. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

#### *Bezoek Utrecht*

Het bezoek aan de opleidingen vond plaats op 29 en 30 november 2017. Voorafgaand aan het bezoek kwam het panel bijeen in twee startvergaderingen. De Nederlandse panelleden troffen elkaar op 19 juni 2017 in Utrecht, de Vlaamse panelleden troffen elkaar op 25 september 2017 in Leuven. Bij deze bezoeken waren ook de voorzitter en de vier secretarissen betrokken bij bezoeken binnen dit visitatiecluster aanwezig. Voorafgaand aan het bezoek vond op 28 november een voorvergadering plaats. Tijdens deze verschillende vergaderingen besprak het panel het domeinspecifieke referentiekader, de ijkingsprincipes binnen het cluster Pedagogische Wetenschappen en de eerste indrukken van het programma van de Universiteit Utrecht. Verder werden op grond van de inhoudelijke expertise van de panelleden afspraken gemaakt over de taakverdeling en noteerde het panel welke vragen het in de verschillende gesprekken wilde stellen.

Tijdens het bezoek sprak het panel met (een representatieve vertegenwoordiging van) het management, studenten, docenten, alumni, opleidingscommissie en examencommissie. Het panel nam ook kennis van het materiaal dat ter inzage lag. Een overzicht van deze materialen is opgenomen in bijlage 6. Het panel heeft een deel van de laatste dag van het bezoek gebruikt om de mondelinge rapportage van de voorzitter voor te bereiden en te discussiëren over de beoordeling van de opleiding. Aan het einde van het bezoek presenteerde de voorzitter de algemene waarnemingen en indrukken van het panel over de bachelor- en masteropleiding.

### *Rapportage*

De secretaris heeft op basis van de bevindingen van het panel een conceptrapport opgesteld. Dit conceptrapport is voorgelegd aan de leden van het panel en op basis van hun feedback aangepast. Na vaststelling is het conceptrapport vervolgens naar de instelling gestuurd voor een controle op feitelijke onjuistheden. De opmerkingen van de opleidingen zijn besproken met de voorzitter van het panel, waarna de secretaris het definitieve rapport opmaakte en voor een laatste ronde van commentaar rondstuurde aan het panel ter vaststelling.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

#### **Basiskwaliteit**

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

#### **Onvoldoende**

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

#### **Voldoende**

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

#### **Goed**

De opleiding steekt systematisch uit boven de gangbare basiskwaliteit.

#### **Excellent**

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.



## SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Op het moment van de visitatie bevond de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen zich middenin een herzieningsproces: in collegejaar 2017-18 is het vernieuwde eerste bachelorjaar van start gegaan, jaar 2 zal in 2018-19 volgen en jaar 3 in 2019-20. Het panel beoordeelde het tweede en derde jaar van het bachelorprogramma zoals dat ten tijde van de visitatie nog was vormgegeven, maar besteedde ook aandacht aan het reeds vernieuwde eerste bachelorjaar en de plannen voor de herziening van de rest van het curriculum. Het herziene masterprogramma is in 2015-16 geïmplementeerd, dus de beoordeling van de masteropleiding betreft het nieuwe curriculum.

De herziening van de bachelor- en masteropleiding is gebaseerd op de herprofilering van de Pedagogiek in het Strategisch Plan Pedagogische Wetenschappen '*Raising future generations*' (2016). De kern van deze herprofilering is dat nadrukkelijk het hele continuüm van individueel gezinsgerichte opvoedingsvraagstukken (microniveau) tot maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (macroniveau) wordt omvat, een uitgangspunt dat aan de UU al gehuldigd werd met de oprichting van het masterprogramma MOV 13 jaar geleden. Het panel onderschrijft het belang van aandacht voor zowel micro-, meso- en macroniveau in het werk van de pedagoog en daarmee het doel van de huidige herprofilering.

### *Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen*

#### *Standaard 1*

Het doel van de bacheloropleiding is studenten op te leiden tot reflectieve en empirisch geschoolde academici (*academic professionals*) die beschikken over adequate vaardigheden en een onderzoekende attitude, die kunnen nadenken over de grondslagen van het vak en die in staat zijn te reflecteren op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit. Het herziene bachelorcurriculum is geënt op de herprofilering van de pedagogiek als wetenschap van opvoeding, onderwijs en ontwikkeling in *context* die het hele continuüm van individueel gezinsgerichte opvoedingsvraagstukken tot maatschappelijke opvoedingsvraagstukken behelst. Het panel vindt de drieledige oriëntatie op de Pedagogiek, gericht op zowel micro- als meso- en macroniveau een sterk punt van de Utrechtse pedagogiekopleiding.

Het panel stelde vast dat zowel de oude als de herziene eindkwalificaties, waarin de nadruk ligt op het verwerven van kennis en inzicht en onderzoeksvaardigheden, passend zijn voor een bacheloropleiding op wo-niveau. Het panel heeft daarnaast geconstateerd dat de eindkwalificaties, die zijn omschreven op basis van de Dublin-descriptoren, aansluiten bij het domeinspecifieke referentiekader (DSRK).

Het panel herkent de leerdoelen in de eindkwalificaties van zowel de oude als de herziene bacheloropleiding en waardeert het feit dat kennis van en inzicht in ethische en normatieve vraagstukken én de geschiedenis van het vakgebied en wetenschapsfilosofische stromingen daarin zijn opgenomen. In de optiek van het panel had het leren reflecteren over kennis en inzicht van ethische en normatieve vraagstukken met behulp van daarvoor aangereikte kaders in de eindkwalificaties van het oude curriculum beter uitgewerkt kunnen worden. Het panel heeft gezien dat de micro-, meso- en macrobenadering van de Pedagogiek zijn opgenomen in de beoogde eindkwalificaties van het nieuwe curriculum en is hierover positief. Ook bij het signaleren van maatschappelijke vraagstukken en het vertalen van deze vraagstukken in een wetenschappelijke onderzoeksvraag, zouden studenten de ethische en filosofische kaders moeten krijgen aangereikt die hen kunnen helpen bij de reflectie op die vraagstukken. Het panel adviseert dit nog in de eindkwalificaties van het nieuwe curriculum op te nemen.

#### *Standaard 2*

Het oude bachelorprogramma omvat 180 EC, waarvan 10 verplichte cursussen (75 EC) en 6 cursussen profileringsruimte (45 EC). De 8 majorgebonden keuzecursussen (60 EC) corresponderen



met het door de student gekozen studiepad (major): Orthopedagogiek of Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV). Het niveau van de cursussen in de bacheloropleiding stijgt elk jaar: van inleidend in het eerste jaar, verdiepend in het tweede jaar naar gevorderd in het derde. De samenhang en stijgende lijn in het niveau krijgt mede vorm doordat drie leerlijnen in het programma zijn ingebed: *Academisch schrijven*, *Professionele vaardigheden* en *Wetenschapsfilosofie en ethiek*. Deze leerlijnen zijn bewust niet als aparte lintmodules in het curriculum opgenomen, maar geïntegreerd in een aantal daarvoor aangewezen colleges in verschillende cursussen. Het panel had de indruk dat de leerlijnstof op dit moment wat versnipperd wordt aangeboden en adviseert daarom om de leerlijnen nog eens met alle betrokken docenten onder de loep te nemen en de toenemende moeilijkheidsgraad in de lijnen samen vorm te geven.

Het panel herkent het profiel van de *academic professional* in de opzet van het programma en constateert dat de beoogde eindkwalificaties adequaat zijn vertaald in het curriculum, zowel in het oude als in het nieuwe. De opzet en leerdoelen van de vakken in het oude bachelorcurriculum zijn op vakniveau voldoende uitgewerkt maar de inhoudelijke rationale van het programma als geheel had in de optiek van het panel nader geconcretiseerd kunnen worden. Het panel raadt aan in het kader van de bachelorherziening de overkoepelende inhoudelijke rationale van het bachelorprogramma te concretiseren, onder andere door de micro-, meso- en macrobenadering van de pedagogiek in het onderwijs vorm te geven. In reactie op het rapport heeft de opleiding aangegeven hierin te hebben voorzien bij de aanstaande curriculumwijzigingen. Het panel is positief over de manier waarop alle contexten rond kind en opvoeding – ook de maatschappelijke – in het curriculum en het pedagogisch practicum van het herziene eerste bachelorjaar zijn verweven. Het panel moedigt de opleiding aan om ook bij de herziening van de rest van het bachelorprogramma deze drieledige oriëntatie op de pedagogiek te hanteren.

Het panel vindt het didactisch concept *Leren in interactie* passend en relevant, maar raadt aan om de mogelijkheden te verkennen om leren (en werken) in interactie meer als onderwijsmethode te gebruiken en nadrukkelijker als inhoudelijk thema in het onderwijs te integreren.

De internationalisering van het onderwijs, zowel op het gebied van inkomende als uitgaande mobiliteit van studenten, is een belangrijk speerpunt aan de Universiteit Utrecht en is in de optiek van het panel aan de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen goed doordacht en geïmplementeerd.

Het panel concludeert dat er geen knelpunten in het programma zijn die een vlotte doorstroom verhinderen. De inrichting van het bachelorcurriculum, zowel oud als herzien, de kwaliteit van de docenten en de onderwijsleeromgeving, waaronder de studiebegeleiding en de informatievoorziening, stellen de studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te behalen. Het panel acht de aandacht voor loopbaanoriëntatie in het onderwijs en in extra-curriculaire activiteiten adequaat.

### *Standaard 3*

Het panel stelde vast dat het systeem van toetsing in de bacheloropleiding adequaat functioneert. De *alignment* van leerdoelen, instructie- en onderwijsactiviteiten en toetsing zijn in de optiek van het panel in orde. Bovendien zijn de toetsen van voldoende niveau en worden de beoordelingen voor studenten voldoende inzichtelijk gemaakt. Het toetsbeleid bevat waardevolle uitgangspunten, maar de sturende kracht van het beleid op de toetsingspraktijk zou vergroot kunnen worden, bijvoorbeeld door het verder toe te spitsen op het didactisch concept *Learning in interaction*. De inbedding van de (toetsing van de) leerlijnstof in diverse bachelorcursussen maakt het op dit moment moeilijk om de vooruitgang van de studenten te volgen. Het panel adviseert om de toetsing zo in te richten dat de progressie van de individuele student in de leerlijnen beter kan worden gevolgd.

De beoordeling van de bachelorthesissen was in de optiek van het panel adequaat, maar het panel had vanwege de verschillende beoordelingsformulieren en handelingswijzen van diverse begeleiders en beoordelaars wel enige moeite om de beoordelingen van de individuele deelopdrachten te herleiden. In sommige gevallen waren de deelopdrachten van feedback en beoordeling in lopende

tekst voorzien, terwijl anderen alleen door middel van het invullen van een beoordelingsschema waren beoordeeld. Het panel adviseert de handelingswijzen van beoordelaars met betrekking tot het invullen van kwalitatieve feedback op de deelopdrachten op de beoordelingsformulieren te uniformeren.

De examencommissie van de bacheloropleiding en de toetscommissie en toetsambassadeur hebben de afgelopen jaren in het kader van de onderwijsherziening aandacht besteed aan de ontwikkeling van toetsplannen, onderzoek naar de kwaliteit van toetsen en de aansluiting van leerdoelen op de eindtermen. Daarnaast hebben zij onderzoek gedaan naar de beoordeling van de bachelorthesis en de kwaliteit van meerkeuzetoetsen aan de Faculteit. Naar aanleiding van het onderzoek naar de beoordeling van de bachelorthesis zijn op advies van de examencommissie enkele maatregelen genomen in het traject van thesisbeoordeling, zoals het invoeren van nieuwe beoordelingsformulieren met *rubrics*. Het panel adviseert de examencommissies strenger toe te zien op de naleving van deze maatregelen.

#### *Standaard 4*

Op basis van de bestudeerde thesissen concludeert het panel dat bachelorstudenten de eindkwalificaties behalen. Bachelorstudenten schrijven hun bachelorthesis in groepsverband; voorheen bestonden die groepjes uit vier studenten, tegenwoordig wordt in tweetallen gewerkt. Doordat het thesisonderzoek is opgedeeld in vier deelopdrachten waarvan de studenten er twee individueel uitvoeren, is hun individuele bijdrage aan het thesiproject geborgd. Het panel raadt aan het bachelorthesisproject zo in te richten dat studenten hun eigen data kunnen verzamelen en dat zij de gang van zaken omtrent dataverzameling in hun thesis verantwoorden.

De bachelorthesissen in de steekproef waren in de optiek van het panel van voldoende niveau en reflecteerden de verschillen in beoordeling: sommige eindwerken waren maar nipt voldoende, het beste eindwerk in de steekproef was goed genoeg om te publiceren in een wetenschappelijk tijdschrift. Desondanks heeft het panel enkele bedenkingen bij de keuze om studenten hun bachelorthesis in de vorm van een wetenschappelijk artikel te laten schrijven. Vanwege die eis aan de vorm moeten de thesissen kort en bondig zijn, wat in de optiek van het panel voor bachelorstudenten een te ingewikkelde opdracht is. Daarnaast constateert het panel op basis van de thesissen en enkele essays uit de leerlijn Wetenschapsfilosofie dat het vermogen van de studenten om te reflecteren op ethische kwesties en normatieve professionaliteit nog verbeterd zou kunnen worden.

Op basis van het gesprek met de alumni van de bacheloropleiding (huidige masterstudenten) en de resultaten van de alumni-enquête concludeert het panel dat de meeste alumni doorstromen naar een aansluitende masteropleiding en zich daarop goed voorbereid voelen.

#### *Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen*

##### *Standaard 1*

Het doel van de masteropleiding is *academic professionals* op te leiden die de verbinding kunnen maken tussen theoretische kennis, wetenschappelijke inzichten en praktische vraagstukken. De bedoeling is dat afgestudeerden bijdragen aan de vertaling van onderzoek naar de praktijk en in staat zijn om vraagstukken wetenschappelijk te onderzoeken. Tenslotte wordt van hen verwacht dat zij kunnen reflecteren op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit.

Binnen de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen kiezen studenten voor één van de twee masterprogramma's: Orthopedagogiek of Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV). In het masterprogramma Orthopedagogiek ligt het accent op het verwerven van verdiepende theoretische en empirische kennis en competenties die nodig zijn voor het coördineren, uitvoeren en ondersteunen van klinisch pedagogisch werk. Het masterprogramma MOV is gericht op het verwerven van verdiepende theoretische en empirische kennis en competenties die nodig zijn om burgers, beleidsmedewerkers en maatschappelijke instituties op pedagogisch terrein in brede zin te ondersteunen. De focus ligt op de reflectie op de onderliggende theoretische paradigma's enerzijds



en het handelen van professionals in pedagogische systemen en de beleidsmatige beïnvloeding van opvoedingshandelen en opvoedingssystemen anderzijds. Het afronden van het masterprogramma Orthopedagogiek verschaft toegang tot de registratie als basis-orthopedagoog NVO en indien aan verdere specifieke eisen wordt voldaan ook tot de NVO basisaantekening Diagnostiek. Het masterprogramma MOV verschaft toegang tot het NVO register Basis Pedagoog.

Het panel herkent in de sets eindkwalificaties van beide masterprogramma's de leerdoelen op het gebied van het verwerven van wetenschappelijke kennis en onderzoeksvaardigheden, maar constateert dat de ethische reflectie op het handelen als *academic professional* en het aangaan van normatieve discussies in de eindkwalificaties van het MOV programma onderbelicht zijn. Het raadt aan dit leerdoel in de beoogde eindkwalificaties van MOV te verstevigen. Daarnaast adviseert het panel om de driedelige benadering van de pedagogiek (micro-, meso-, macro-) nog nadrukkelijker vorm te geven in de eindkwalificaties van beide masterprogramma's.

#### *Standaard 2*

De masteropleiding heeft twee programma's: Orthopedagogiek en Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV). In beide programma's profileren studenten zich door te kiezen voor een thematische track, die leidend is bij de thematische invulling van hun stage, thesis en opdrachten. Beide programma's beginnen met een aantal verplichte programmegebonden kern cursussen en enkele keuzecursussen (15 EC bij Orthopedagogiek, 25 EC bij MOV). Daarnaast beginnen studenten van beide programma's al in blok 1 met het kiezen en voorbereiden van hun stage en het vastleggen van hun thesisonderwerp. In het programma MOV staat het tweede semester helemaal in het teken van de stage en thesis, de studenten in het programma Orthopedagogiek werken gedurende het hele jaar aan stage en thesis en volgen in het derde blok nog het verplichte vak Orthopedagogisch handelen in context. De lintmodule *academic professional* is in beide programma's in de cursussen verweven.

Het panel herkent in de cursussen en opbouw van beide masterprogramma's de ambitie om studenten op te leiden tot *academic professionals* die de verbinding kunnen maken tussen theorie, wetenschap en praktijk. Het panel constateert dat de eindkwalificaties op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en professionele vaardigheden voldoende vertaald zijn in het curriculum. Alleen de reflectie op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit als *academic professional* kon het panel minder goed identificeren in het curriculum. In reactie op het conceptrapport heeft de opleiding aangegeven zich niet in dit beeld te herkennen. Het panel heeft deze reactie in overweging genomen en constateert dat studenten in het kader van bijvoorbeeld de stagebegeleiding inderdaad worden getraind in het aangaan van een normatieve discussie vanuit pedagogisch denkkader. Ook heeft het panel begrepen dat in het programma MOV gebruik wordt gemaakt van de kritische pedagogiek om maatschappelijke opvoedingsvraagstukken te analyseren. Het panel constateert echter, dat de pedagogisch ethische reflectie nog niet in de volle breedte van beide masterprogramma's aan bod komt. Het panel raadt daarom aan dit leerdoel nog wat nadrukkelijker en op meerdere momenten in beide curricula te integreren, bijvoorbeeld in de lintmodule *academic professional*. Daarnaast ziet het panel mogelijkheden om in de masteropleiding meer aandacht te besteden aan de geesteswetenschappelijke traditie van de Pedagogiek en kwalitatief onderzoek.

Het panel concludeert dat er geen knelpunten in het curriculum zijn die een vlotte doorstroom verhinderen. De inrichting van het mastercurriculum, de kwaliteit van de docenten en de onderwijsleeromgeving, waaronder de studiebegeleiding en de informatievoorziening, stellen de studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te behalen.

### Standaard 3

Het panel stelde vast dat het systeem van toetsing in de masteropleiding adequaat functioneert. De *alignment* van leerdoelen, instructie- en onderwijsactiviteiten en toetsing zijn in de optiek van het panel in orde. Bovendien zijn de toetsen van voldoende niveau en worden de beoordelingen voor studenten voldoende inzichtelijk gemaakt. Het toetsbeleid bevat waardevolle uitgangspunten, maar de sturende kracht van het beleid op de toetsingspraktijk zou vergroot kunnen worden, bijvoorbeeld door het verder toe te spitsen op het didactisch concept *Learning in interaction*.

De beoordeling van de masterthesissen was in de optiek van het panel adequaat, maar het panel adviseert wel de handwijze van beoordelaars met betrekking tot het invullen van kwalitatieve feedback op de beoordelingsformulieren te uniformeren. Het panel raadt bovendien aan te werken aan de uniformiteit van masterthesissen wat betreft de eisen aan complexiteit.

De examencommissie van de masteropleiding, de toetscommissie en de toetsambassadeur van de opleiding hebben de afgelopen jaren in het kader van de onderwijsherziening en hun wettelijke taak aandacht besteed aan de ontwikkeling van toetsplannen, onderzoek naar de kwaliteit van toetsen en de aansluiting van leerdoelen op de eindtermen. Daarnaast hebben zij onderzoek gedaan naar de beoordeling van de bachelorthesis en de kwaliteit van meerkeuzetoetsen aan de Faculteit. Naar aanleiding van het onderzoek naar de beoordeling van de bachelorthesis zijn op advies van de examencommissie ook in het traject van de masterthesis enkele maatregelen genomen in het traject van thesisbeoordeling, zoals het invoeren van nieuwe beoordelingsformulieren met *rubrics*. Het panel adviseert de examencommissies om strenger toe te zien op de naleving van deze maatregelen.

### Standaard 4

Het panel concludeert dat de bestudeerde masterthesissen voldoen aan het beoogde eindniveau en dat masterstudenten de eindkwalificaties behalen. Het viel het panel wel op dat de complexiteit van de onderzoeksvragen en de omvang van de masterthesissen soms aanzienlijk verschilden. In de optiek van het panel zou dit voorkomen moeten worden door aan alle studenten vergelijkbare eisen te stellen aan de complexiteit van de vraagstelling van de thesis. Daarnaast constateert het panel op basis van de masterthesissen en enkele reflectiedossiers dat het vermogen van studenten om te reflecteren op hun eigen ethische en normatieve professionaliteit versterkt kan worden. Het panel adviseert om de mogelijkheden te verkennen om de ethische en normatieve reflectie bij studenten naar een hoger plan te tillen.

Op basis van het gesprek met de alumni van de masteropleiding en de resultaten van de alumni-enquête stelt het panel vast dat 70-75% van de afgestudeerden snel een baan vindt op universitair niveau en daarin goed functioneert. Hoewel het masterprogramma MOV een minder vastomlijnd uitstroomprofiel heeft dan het programma Orthopedagogiek, constateert het panel dat de carrièrekansen van MOV-alumni niet onderdoen voor die van afgestudeerde orthopedagogen. Tenslotte stelde het panel vast dat afgestudeerden van beide masterprogramma's zich goed voorbereid voelden op hun eerste baan.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

#### *Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen*

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eendoordeel	voldoende

#### *Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen*



Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 18 april 2018

---

Prof. dr. Carla Vlaskamp

---

Dr. Anna Sparreboom

# BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

In dit rapport worden de bevindingen van het panel ten aanzien van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen aan de UU beschreven. Tenzij anders aangegeven hebben de bevindingen en overwegingen betrekking op beide opleidingen.

## **Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties**

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

### **Toelichting:**

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

## **Bevindingen**

### *Introductie*

Op het moment van de visitatie bevond de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen zich middenin een herzieningsproces: in collegejaar 2017-18 is het vernieuwde eerste bachelorjaar van start gegaan, jaar 2 zal in 2018-19 volgen en jaar 3 in 2019-20. Het panel beoordeelde het tweede en derde jaar van het bachelorcurriculum zoals dat ten tijde van de visitatie nog was vormgegeven, maar besteedde ook aandacht aan het reeds vernieuwde eerste bachelorjaar en de plannen voor de herziening van de rest van het curriculum. Het herziene mastercurriculum is in 2015/16 geïmplementeerd, dus de beoordeling van de masteropleiding betreft het nieuwe curriculum.

De herziening van beide opleidingen vond plaats in het kader van universiteitsbrede en facultaire herzieningen, die onder andere waren gericht op het stimuleren van internationalisering, een betere aansluiting van het masteronderwijs op het onderzoek, meer betrokkenheid van het maatschappelijk veld en het vergroten van multidisciplinariteit. Het doel was de opleidingen in de faculteit zo in te richten dat studenten worden opgeleid tot *academic professionals*, deskundigen die kunnen bijdragen aan de vertaling van onderzoek naar de praktijk, die *evidence-based* kunnen handelen, ethisch en kritisch reflecteren en theorie en praktijk in diverse maatschappelijke contexten kunnen verbinden.

In aanvulling op de universitaire en facultaire herzieningen is gewerkt aan de (her)profilering van de Utrechtse pedagogiekopleidingen. Deze herprofilering mondde uit in het Strategisch Plan Pedagogische Wetenschappen '*Raising future generations*' (2016). De kern van de herprofilering is dat de Pedagogiek nadrukkelijk het hele continuüm van individueel gezinsgerichte opvoedingsvraagstukken tot maatschappelijke opvoedingsvraagstukken zou moeten omvatten en analyseren. Het uitgangspunt is dat bij het bieden van antwoorden op vraagstukken niet alleen wordt gekeken naar het individu en de micro- (gezin, klas) en mesosystemen (buurt, werk) om hem of haar heen, maar ook naar het macroniveau. Dit houdt bijvoorbeeld in dat een problematische opvoeding niet los van aanwezige pedagogische systemen en veranderende maatschappelijke contexten wordt bestudeerd. Concreet betekent dit dat grote maatschappelijke vraagstukken nadrukkelijker en herkenbaarder zullen worden opgenomen in het nieuwe curriculum en dat er een sterker accent zal liggen op het verwerven van pedagogische handelingsvaardigheden via practica en stages. Het panel onderschrijft deze doelen en het belang van aandacht voor zowel micro- als meso- en macroniveau in het werk van de pedagoog. Met dit uitgangspunt anticiperen de Utrechtse pedagogiekopleidingen volgens het panel goed op de veranderingen in het vakgebied en het





beroepenveld die zijn beschreven in het domeinspecifieke referentiekader (DSRK), zoals de accentverschuiving van het individu naar de bredere maatschappelijke context waarin hij of zij opereert en de toenemende aandacht voor preventie naast interventie (het DSRK is opgenomen in Bijlage 2).

#### *Beoogde eindkwalificaties bacheloropleiding*

De bacheloropleiding legt de basis in de Pedagogische Wetenschappen. In de bachelor leren studenten theoretische en praktische vraagstukken te formuleren en te analyseren door bestaande kennis en nieuwe kennis uit wetenschappelijk onderzoek te combineren. Zij verwerven onder andere kennis van en inzicht in leer- en gedragsproblemen en relevante aspecten van ontwikkelingspsychologie, diagnostische methoden en de geschiedenis van het vakgebied. Daarnaast leren zij een onderzoek op het gebied van de Pedagogiek op te zetten en uit te voeren en de resultaten op verschillende wijzen te communiceren aan zowel een wetenschappelijk als een niet-wetenschappelijk geschoold publiek. Binnen de bacheloropleiding kiezen studenten voor het studiep pad Orthopedagogiek of het studiep ad Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV). Het grootste deel van de bachelorstudenten stroomt na het behalen van het bachelordiploma door in de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen aan de UU.

Het panel heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties van zowel het oude als het herziene curriculum, die zijn omschreven op basis van de Dublin-descriptoren, aansluiten bij het domeinspecifieke referentiekader (DSRK, zie bijlage 2) (eindkwalificaties zie bijlagen 3a en 3b). De sets van eindkwalificaties, waarin de nadruk ligt op het verwerven van kennis en inzicht en onderzoeksvaardigheden, zijn in de optiek van het panel passend voor een bacheloropleiding op wo-niveau. Het doel van beide bachelorcurricula is studenten op te leiden tot "reflectieve en empirisch geschoolde academici (*academic professionals*)" die beschikken over adequate vaardigheden en een onderzoekende attitude, die kunnen nadenken over de grondslagen van het vak en die in staat zijn te reflecteren op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit. Het panel herkent dit doel in de eindkwalificaties van het oude bachelorcurriculum en waardeert het feit dat kennis van en inzicht in ethische en normatieve vraagstukken, de geschiedenis van het vakgebied en wetenschapsfilosofische stromingen daarin expliciet zijn opgenomen. In de optiek van het panel had het leren reflecteren over ethische en normatieve vraagstukken met behulp van daarvoor aangereikte kaders in de eindkwalificaties van het oude curriculum beter uitgewerkt kunnen worden.

Het herziene bachelorcurriculum dat in studiejaar 2017-18 van start is gegaan, is gebaseerd op de herprofilering van de Pedagogiek in het Strategisch Plan Pedagogische Wetenschappen 'Raising future generations' (2016). De kern van de herprofilering is dat de Pedagogiek nadrukkelijk het hele continuüm van individueel gezinsgerichte opvoedingsvraagstukken (microniveau) tot maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (macroniveau) zou moeten omvatten. Het panel onderschrijft het belang van aandacht voor zowel micro-, meso- en macroniveau in het werk van de pedagoog en daarmee het doel van de herprofilering. Het panel heeft gezien dat de micro-, meso- en macrobenadering van de Pedagogiek nadrukkelijk zijn opgenomen in de beoogde eindkwalificaties van het nieuwe curriculum en is hierover positief (zie bijlage 3b). Echter, ook bij het signaleren van maatschappelijke vraagstukken en het vertalen van deze vraagstukken in een wetenschappelijke onderzoeksvraag (eindkwalificatie toepassen 1, zie bijlage 3b), zouden studenten de nodige filosofische en ethische kaders moeten krijgen aangereikt die hen helpen bij de reflectie op die vraagstukken. Het panel adviseert om dit aan de eindkwalificaties van de herziene bacheloropleiding toe te voegen.

#### *Beoogde eindkwalificaties masteropleiding*

De studiep aden MOV en Orthopedagogiek van de bachelor krijgen een vervolg in de gelijknamige masterprogramma's. In het masterprogramma Orthopedagogiek kiezen studenten voor de track *Orthopedagogische hulpverlening aan kinderen, jongeren & opvoeders* (sinds 2016-17 in het Engels: *Care for Children, Youth and Parents*) of de track *Orthopedagogische systemen en innovatie*. In dit masterprogramma ligt het accent op het verwerven van verdiepende theoretische en empirische kennis en competenties die nodig zijn voor het coördineren, uitvoeren en ondersteunen van klinisch



pedagogisch werk. Het afronden van het masterprogramma Orthopedagogiek verschaft toegang tot de registratie als basis-orthopedagoog NVO en indien aan verdere specifieke eisen wordt voldaan ook tot de NVO basisaantekening Diagnostiek.

In het masterprogramma MOV kiezen studenten voor de track *Jeugdbeleid, Educatie en Preventie* (Youth Policy, Education and Prevention) of *Internationale Pedagogische Vraagstukken (Pedagogy and International Development)*. Het masterprogramma MOV is gericht op het verwerven van verdiepende theoretische en empirische kennis en competenties die nodig zijn om burgers, beleidsmedewerkers en maatschappelijke instituties op pedagogisch terrein in brede zin te ondersteunen. De focus ligt op het reflecteren op de onderliggende theoretische paradigma's enerzijds en het handelen van professionals in pedagogische systemen en de beleidsmatige beïnvloeding van opvoedingshandelen en opvoedingssystemen anderzijds. Het behalen van het masterprogramma MOV verschaft toegang tot het NVO register Basis Pedagoog.

Het doel van de masteropleiding is *academic professionals* op te leiden die de verbinding kunnen maken tussen theoretische kennis, wetenschappelijke inzichten en praktische vraagstukken. De bedoeling is dat afgestudeerden bijdragen aan de vertaling van onderzoek naar de praktijk en in staat zijn om vraagstukken wetenschappelijk te onderzoeken. Tenslotte wordt van hen verwacht dat zij reflecteren op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit. Deze doelen zijn aan de hand van de Dublin-descriptoren vertaald in twee sets beoogde eindkwalificaties, één voor het masterprogramma Orthopedagogiek en één voor het programma MOV. Het panel herkent in beide sets eindkwalificaties de leerdoelen op het gebied van het verwerven van wetenschappelijke kennis en onderzoeksvaardigheden, maar constateert dat het aangaan van normatieve discussies in de eindkwalificaties van beide programma's wat onderbelicht zijn. In de eindkwalificaties van MOV zou daarnaast de ethische reflectie op het handelen als *academic professional* kunnen worden opgenomen.

Aangezien individuele gezinsgerichte opvoedingsvraagstukken en maatschappelijke opvoedingsvraagstukken in verschillende masterprogramma's zijn ondergebracht, adviseert het panel om erop te letten dat in beide curricula, net als in de bacheloropleiding, voldoende aandacht is voor de integratie van micro-, meso- en macrobenadering. Het panel raadt aan de integratie van de micro-, meso- en macrobenadering nog nadrukkelijker vorm te geven in de eindkwalificaties van beide masterprogramma's.

### **Overwegingen**

Het panel is positief over de universitaire en facultaire onderwijsherzieningen en de herprofilering van de Pedagogische Wetenschappen. Het panel onderschrijft het belang van aandacht voor zowel het micro- als het meso- en macroniveau in het werk van de pedagoog. Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen qua niveau en oriëntatie passend zijn voor academische opleidingen in dit vakgebied. De eindkwalificaties van beide opleidingen sluiten bovendien aan bij het DSRK en de eisen vanuit het werkveld.

Het panel waardeert het feit dat kennis van en inzicht in ethische en normatieve vraagstukken, de geschiedenis van het vakgebied en wetenschapsfilosofische stromingen expliciet zijn opgenomen in de eindkwalificaties van zowel de oude als de herziene bacheloropleiding. Het panel adviseert om in de eindkwalificaties niet alleen kennis en inzicht van ethische en normatieve vraagstukken op te nemen, maar ook het leren reflecteren over deze vragen, en daarvoor kaders aan te reiken. Daarnaast raadt het panel aan ook bij het signaleren van maatschappelijke vraagstukken en het vertalen van deze vraagstukken in een wetenschappelijke onderzoeksvraag, de nodige filosofische en ethische kaders aan te reiken die studenten helpen bij de reflectie op die vraagstukken. Het panel adviseert om deze kaders aan de eindkwalificaties van de herziene bacheloropleiding toe te voegen.

In de eindkwalificaties van beide masterprogramma's is het aangaan van normatieve discussies in de optiek van het panel onderbelicht. In de eindkwalificaties van MOV zou daarnaast de ethische



reflectie op het handelen als *academic professional* kunnen worden opgenomen. Het panel raadt aan deze leerdoelen in de beoogde eindkwalificaties te verstevigen.

### **Conclusie**

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

*Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

#### **Standaard 2: Onderwijsleeromgeving**

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

#### **Toelichting:**

De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

### **Bevindingen**

#### *Curriculum bacheloropleiding*

Het bachelorcurriculum Pedagogische Wetenschappen wordt op dit moment herzien: het curriculum van het eerste jaar is al vernieuwd, het herziene curriculum van jaar 2 gaat in 2018-19 van start, jaar 3 in 2019-20 (zie bijlage 4a en 4b voor het 'oude' en het 'nieuwe' curriculum). De doelen van de herziening zijn, ten eerste, het nadrukkelijker en herkenbaarder verbinden van de Pedagogiek met de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd en, ten tweede, een sterker accent op het verwerven van pedagogische handelingsvaardigheden via practica en stages. In het al ingevoerde vernieuwde eerste jaar van de bacheloropleiding krijgt dit voornemen onder andere gestalte in de doorgaande praktijkopdracht (zie bijlage 4b).

Het oude bachelorcurriculum omvat 10 verplichte cursussen (75 EC) en 6 cursussen profileringsruimte (45 EC). De 8 majorgebonden keuzecursussen (60 EC) corresponderen met het door de student gekozen studiep pad (major): *Orthopedagogiek* of *Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken* (MOV) (zie bijlage 4). De majorgebonden keuzecursussen zijn grotendeels geprogrammeerd in het tweede jaar, de profileringsruimte in het derde jaar. De moeilijkheidsgraad van de cursussen neemt in de bacheloropleiding elk jaar toe: van overwegend inleidend in het eerste jaar, verdiepend in het tweede jaar naar gevorderd in het derde. Met de niveaus neemt de complexiteit van de stof toe en gaan studenten de vergaarde kennis op steeds zelfstandiger wijze zelf toepassen. De bachelorthesis van 15 EC die in de tweede helft van het derde jaar wordt geschreven is het eindpunt van deze stijgende lijn.

In het eerste jaar van het herziene curriculum volgen studenten de cursussen *Opgroeien in gezin en school* en *Socialisatie van kinderen en adolescenten*, en wordt de basis gelegd voor het verrichten en beoordelen van sociaalwetenschappelijk onderzoek (bijlage 4b). Daarnaast maken zij in de cursus *Vraagstukken uit de Pedagogische praktijk* en in het *Pedagogisch Practicum* al kennis met de praktijk. In het tweede semester gaan zij verder met hun academische vorming (*Methoden, technieken en statistiek 2*), komt de maatschappelijke context van de pedagogiek aan bod in de cursussen *Cultural diversity en Development, learning and behaviour* en bereiden zij zich voor op de praktijk in het *Pedagogisch Practicum* en de cursus *Werken aan normatieve professionaliteit*. Het panel is positief over de manier waarop alle contexten rond kind en opvoeding – ook de maatschappelijke – in het curriculum en het pedagogisch practicum van het herziene eerste bachelorjaar in onderlinge samenhang worden bestudeerd.

In het tweede bachelorjaar van het oude curriculum komt de problematische opvoeding en ontwikkeling aan de orde en maken studenten kennis met het analyseren en diagnosticeren van deze

problematiek en met verschillende behandelingen of interventies. Ook gaan zij verder met het oefenen van schriftelijke vaardigheden en onderzoeksmethoden.

Het eerste semester van het derde jaar van het oude curriculum bestaat uit een profileringsruimte die studenten kunnen inrichten met cursussen uit het vakkenaanbod van Pedagogische Wetenschappen aan de UU of cursussen aan andere opleidingen, faculteiten of universiteiten in binnen- en buitenland. Zij kunnen kiezen voor een minor, een samenhangend pakket van cursussen van in totaal 30 EC, maar kunnen ook diverse cursussen selecteren op basis van hun interesse. Ook is het mogelijk om in de profileringsruimte een tienweekse stage van 7,5 EC volgen. In de gesprekken tijdens het locatiebezoek heeft het panel begrepen dat de profileringsruimte doorgaans wordt ingericht met cursussen en stageactiviteiten die inhoudelijk raken aan de Pedagogiek, zoals jeugdrecht en gebarentaal of vakken op het gebied van sociologie, psychologie of algemene sociale wetenschappen. Studenten kunnen zich over de keuzemogelijkheden laten informeren op voorlichtingsbijeenkomsten en de keuzes afstemmen met hun tutor, maar hebben een grote vrijheid om hun keuzeruimte naar eigen inzicht en interesse in te richten. De keuzeruimte en de mogelijkheden die dit biedt om stage te lopen of in het buitenland te studeren, zijn in de optiek van het panel een waardevol deel van het curriculum. Het panel raadt aan wel goed te blijven letten op de pedagogisch inhoudelijke relevantie van de gekozen vakken en de samenhang van de keuzevakken.

De samenhang en de toenemende moeilijkheidsgraad krijgen mede vorm doordat drie leerlijnen in het curriculum zijn ingebed: *Academisch schrijven*, *Professionele vaardigheden* en *Wetenschapsfilosofie en ethiek*. Deze leerlijnen zijn bewust niet als aparte lintmodules in het curriculum opgenomen, maar geïntegreerd in een aantal daarvoor aangewezen colleges in verschillende cursussen. De leerlijn *Academisch schrijven* begint bijvoorbeeld in het eerste jaar en culmineert in de bachelorthesis in het derde jaar. De leerlijn *Professionele vaardigheden* komt met name aan bod in het tweede en derde bachelorjaar, onder andere in de cursussen *Diagnostiek van opvoedings- en ontwikkelingsproblemen* en *Behandeling en interventies* (studiepad Orthopedagogiek & MOV). In het studiepad Orthopedagogiek zijn ook de cursussen *Klinische vaardigheden 1 en 2* deel van de leerlijn professionele vaardigheden. Hoewel het panel de keuze om geen aparte lintmodules voor de leerlijnen in te richten onderschrijft, had het de indruk dat de leerlijnstof op dit moment wat versnipperd wordt aangeboden. Studenten waren op de hoogte van de leerlijnen en docenten wisten het als zij geacht werden in één van hun colleges een deel van de leerlijnstof te behandelen, maar leken niet veel zicht te hebben op de totale inhoud van de leerlijn en het idee erachter. Het panel raadt aan om de docenten nauw bij de vormgeving en inrichting van de leerlijnen te betrekken, zodat zij een helder beeld hebben van de volledige inhoud, de colleges op elkaar aansluiten en de toenemende moeilijkheidsgraad in de leerlijn samen kunnen vormgeven.

Het panel herkent het profiel van de *academic professional* in de opzet van het curriculum en constateert dat de beoogde eindkwalificaties adequaat zijn vertaald in de delen van het curriculum. Dit geldt eveneens voor de vertaling van de nieuwe eindtermen (bijlage 3b) in het vernieuwde curriculum van jaar 1 (bijlage 4b). Het heeft van diverse vakken de handleidingen, voorgeschreven literatuur en ander studiemateriaal bekeken en stelde vast dat de cursussen goed in elkaar zitten: zij hebben een duidelijke opbouw, de studiehandleidingen zijn gedetailleerd uitgewerkt, de leerdoelen zijn duidelijk omschreven en het gebruikte studiemateriaal en de werkvormen zijn passend. De opzet en leerdoelen van de vakken in het oude bachelorcurriculum zijn op vakniveau voldoende uitgewerkt, maar de inhoudelijke rationale van het oude programma had in de optiek van het panel geconcretiseerd kunnen worden. De beoogde eindkwalificaties zijn daartoe van nut, maar geven op dit moment nog geen duidelijke inhoudelijke richting aan. Het panel raadt aan in het kader van de bachelorherziening de inhoudelijke rationale van het programma als totaliteit te concretiseren. Het panel adviseert daarom om bij de herziening van jaar 2 en 3 van het bachelorcurriculum de eindkwalificaties als uitgangspunten te nemen en aan de hand daarvan een matrix te ontwikkelen waarin staat beschreven welke leerinhouden in welke cursussen aan bod komen. Op die manier kan de inhoud van de studieonderdelen ook op overkoepelend niveau bepaald worden en ligt er een duidelijk inhoudelijk raamwerk, dat voor alle docenten houvast biedt bij de inrichting van het



curriculum en het ontwerp van de curriculumonderdelen. In reactie op de rapportage heeft de opleiding aangegeven hierin te hebben voorzien bij reeds doorgevoerde wijziging in jaar 1 en de aanstaande curriculumwijzigingen in jaar 2 en 3. Het panel heeft deze wijzigingen ter kennisgeving aangenomen.

#### *Curriculum masteropleiding*

De masteropleiding heeft twee programma's: *Orthopedagogiek* en *Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV)*. Een overzicht van de curricula is opgenomen in bijlage 4. In beide programma's profileren studenten zich door te kiezen voor een thematische track, die leidend is bij de invulling van hun stage, thesis en opdrachten. De tracks van MOV zijn *Jeugdbeleid, educatie en preventie* en *Internationale pedagogische vraagstukken*, die van Orthopedagogiek *Orthopedagogische hulpverlening aan kinderen, jongeren en opvoeders* en *Orthopedagogische systemen & innovatie*. In het eerste deel van het masterjaar volgen de studenten enkele verplichte programmegebonden kern cursussen en enkele keuzecursussen (15 EC bij Orthopedagogiek, 25 EC bij MOV). Daarnaast beginnen zij al in blok 1 met het kiezen en voorbereiden van hun stage en het vastleggen van hun thesisonderwerp. In het programma MOV staat het tweede semester helemaal in het teken van de stage en thesis, de studenten in het programma Orthopedagogiek werken gedurende het hele jaar aan stage en thesis en volgen in het derde blok nog het verplichte vak Orthopedagogisch handelen in context. De lintmodule *academic professional* is net als in de bacheloropleiding in beide programma's in de cursussen verweven.

Het panel herkent in de cursussen en opbouw van beide masterprogramma's de ambitie om *academic professionals* op te leiden die de verbinding kunnen maken tussen theorie, wetenschap en praktijk. Deze ambitie komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de vormgeving van de kern cursussen, waarin studenten MOV aan de hand van voorbeelden uit het werkveld theoretische perspectieven leren kennen en studenten Orthopedagogiek een probleemstelling uit de beroepspraktijk kritisch analyseren. Ook in hun stage slaan studenten een brug tussen theorie en praktijk: zij leren een pedagogisch vraagstuk te signaleren, een optimale aanpak of methode te kiezen en deze toe te passen en te verantwoorden. In het programma MOV voeren studenten hun thesisonderzoek uit aan de instelling waar zij ook stagelopen, waardoor de integratie van wetenschap en beroepspraktijk op een natuurlijke wijze vorm krijgt. De studenten in het programma Orthopedagogiek werken niet alleen op hun stageplek, maar ook in de cursus Orthopedagogisch handelen aan hun kennis, inzicht en de toepassing van klinische vaardigheden. In hun thesisonderzoek passen studenten methodologische en statistische vaardigheden toe. Zij presenteren de uitkomsten volgens de richtlijnen die worden gesteld aan een wetenschappelijk artikel, maar ook aan een breder publiek tijdens een door de opleiding georganiseerd symposium.

Het panel constateert dat de eindkwalificaties op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en professionele vaardigheden voldoende vertaald zijn in de mastercurricula en constateert dat deze de studenten in staat stellen de eindkwalificaties te behalen. Alleen de reflectie op ethische en normatieve vragen en de eigen professionaliteit als *academic professional* (eindkwalificaties Orthopedagogiek 1e, 2d, 3a, 3c en MOV 3a) kon het panel minder goed identificeren in de curricula. In reactie op het conceptrapport heeft de opleiding aangegeven zich niet in dit beeld te herkennen. Het panel heeft deze reactie in overweging genomen en constateert dat studenten in het kader van bijvoorbeeld de stagebegeleiding inderdaad worden getraind in het aangaan van een normatieve discussie vanuit pedagogisch denkkader. Ook heeft het panel begrepen dat in het programma MOV gebruik wordt gemaakt van de kritische pedagogiek om maatschappelijke opvoedingsvraagstukken te analyseren. Het panel constateert echter, dat de pedagogisch ethische reflectie nog niet in de volle breedte van beide masterprogramma's aan bod komt. Het panel raadt daarom aan dit leerdoel nog wat nadrukkelijker en op meerdere momenten in bei de curricula te integreren, bijvoorbeeld in de lintmodule *academic professional*. Daarnaast ziet het panel mogelijkheden om in de masteropleiding, voortbouwend op de bachelor cursus over wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogiek, meer aandacht te besteden aan de geesteswetenschappelijke traditie van de Pedagogiek en kwalitatief onderzoek.

### *Didactisch concept en internationalisering*

Het onderwijs in de bachelor- en masteropleiding is geënt op het didactisch concept *Leren in interactie*. Dit houdt in dat de leeromgeving en de docenten actieve kennisoverdracht faciliteren, dat studenten niet alleen van de docenten maar ook van elkaar leren en dat zij reflecteren op hun eigen leerproces. Het concept krijgt in de bacheloropleiding gestalte in het reflectiedossier en in de werkvormen, zoals het werkgroeponderwijs, de opdrachten die in groepsverband worden uitgevoerd en de feedbacksessies die naar aanleiding daarvan, onder begeleiding van een docent, plaatsvinden. Daarnaast komt *Leren (en werken) in interactie* in enkele cursussen als inhoudelijk thema aan bod, bijvoorbeeld in de mastercursus *Orthopedagogisch handelen in context* waarin naast individueel cliëntcontact ook aandacht wordt besteed aan samenwerkingsprocessen in teams van professionals. Het panel vindt het didactisch concept *Leren in interactie* passend en relevant en raadt aan om de mogelijkheden te verkennen om leren (en werken) in interactie nadrukkelijker als inhoudelijk thema in het onderwijs aan bod te laten komen.

Internationalisering, zowel inkomende als uitgaande mobiliteit van studenten, is een belangrijk speerpunt van het onderwijs aan de Universiteit Utrecht. De uitgaande mobiliteit van Utrechtse studenten Pedagogische Wetenschappen is in de laatste jaren toegenomen; het aantal Utrechtse studenten dat een periode in het buitenland studeerde was in 2015-16 16%. Zij gaan bijvoorbeeld naar universiteiten in Leuven, Dublin, Wenen en Madrid, maar ook naar niet-Europese bestemmingen zoals Hong Kong en Calgary. De inkomende mobiliteit is ook toegenomen: in de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen wordt een aantal cursussen in het Engels aangeboden en een steeds groter deel van de studenten in deze vakken komt uit het buitenland. In de Engelstalige cursussen staat het Nederlandse pedagogische veld centraal, maar het wordt behandeld in comparatief perspectief, zodat beide groepen studenten hun nationale perspectief kunnen inbrengen en er een *international classroom* ontstaat. Bovendien wordt de vergelijking met internationale contexten ingezet om lokale (ortho)pedagogische praktijken te evalueren, en ter discussie te stellen. De Nederlandse studenten kunnen zich op deze manier breed oriënteren en tegelijkertijd goed voorbereiden op het Nederlandse werkveld. Het panel stelde vast dat er voldoende ondersteuning en middelen zijn om het internationaliseringsbeleid uit te voeren; er is budget voor docententrainingen, zoals *Teaching in an international classroom* en taaltrainingen, en docenten worden voorgelicht over internationale verschillen in universitair onderwijs, onder andere in beoordelingssystematiek. Het internationaliseringsbeleid is in de optiek van het panel doordacht en adequaat uitgevoerd.

### *Onderwijsleeromgeving bachelor- en masteropleiding*

De studiebegeleiding aan beide opleidingen is in handen van studieadviseurs, tutores, stageadviseurs, -docenten en -begeleiders, *academic professional-coaches* (AP-coaches) en de vakdocenten. De studenten die het panel sprak, vertelden dat de studiebegeleiding en informatievoorziening adequaat is en dat docenten en andere begeleiders gemakkelijk bereikbaar en benaderbaar zijn. Ook waren zij tevreden over het aantal contacturen (10-12 uur per week). Via de docenten en de (student)leden van de Opleidingsadviescommissies Pedagogische Wetenschappen kunnen de studenten eventuele problemen in het curriculum aanhangig maken en invloed uitoefenen op aanpassingen in het curriculum. Dat dit ook daadwerkelijk wel eens gebeurt, bleek uit het gesprek van het panel met de bachelorstudenten; zij vertelden dat zij het in het eerste jaar graag meer hadden willen leren over de pedagogische praktijk. Aan deze wens is met de doorgaande praktijkopdracht in BA1, één van de vernieuwingen in het herziene bachelorcurriculum, gehoor gegeven.

Studenten van zowel de bachelor- als de masteropleiding hebben in de gesprekken tijdens het locatiebezoek geen struikelblokken in de curricula benoemd die studievertraging opleveren. Hoewel uit de doorstroomcijfers blijkt dat niet alle studenten nominaal afstuderen, heeft het panel vastgesteld dat studievertragingen niet te wijten zijn aan hindernissen in de curricula of problemen in de onderwijsleeromgeving, maar meestal het gevolg zijn van bewuste keuzes of de financiële omstandigheden van de student.



Het panel heeft geconstateerd dat het docententeam groot is en dat er veel verschillende specialisaties in het team vertegenwoordigd zijn. Het docentencorps is in de optiek van het panel voldoende gekwalificeerd: de docenten hebben een BKO-kwalificatie of zijn bezig die te behalen en de meeste cursuscoördinatoren hebben ook de SKO-kwalificatie op zak. De mogelijkheden voor docentprofessionalisering, bijvoorbeeld in het kader van de internationalisering van de curricula, zijn goed op orde. In de gesprekken met de docenten heeft het panel gemerkt dat zij met groot enthousiasme en consciëntieus bezig zijn (geweest) met de herzieningen van de curricula en dat dit een positief effect heeft (gehad) op de sfeer op de werkvloer. De werkdruk voor docenten is, mede als gevolg van de curriculumherzieningen, wel relatief hoog. Er zijn daarom extra financiële middelen beschikbaar gesteld om elke docent voor 4% van zijn onderwijstijd vrij te roosteren. Het panel kreeg de indruk dat deze maatregel voorlopig voldoende is, maar adviseert om de werkdruk bij docenten scherp te blijven monitoren. Tenslotte wil het panel nog aanraden alle docenten en ook de opleidingsadviescommissie te betrekken bij het vormgeven van het inhoudelijke raamwerk van het nieuwe bachelorcurriculum. Op die manier kunnen de docenten van de afzonderlijke curriculumonderdelen en de werkgroepdocenten bij het inrichten van hun onderwijs expliciet aansluiten bij de overkoepelende rationale van het curriculum en daarmee de inhoudelijke continuïteit en coherentie in het curriculum waarborgen.

#### *Opleidingsspecifieke voorzieningen*

In bacheloropleiding wordt een stage niet verplicht gesteld, maar wel aangemoedigd, en in de masteropleiding is een stage een vast onderdeel van het curriculum. Het panel stelde vast dat veel bachelorstudenten in hun keuzeruimte inderdaad een stage opnemen. Masterstudenten Orthopedagogiek zijn zelf verantwoordelijk voor het vinden van een stage, maar zij kunnen gebruikmaken van de grote en actuele stagebank waarin stagevacatures zijn opgenomen. Studenten in het masterprogramma MOV kunnen gebruik maken van de door de opleiding aangeboden stages. Daarnaast vindt er voor hen matching plaats. De stagebank, het solliciteren op stageplaatsen, de matching, de regels omtrent het opstellen van het stagecontract en de begeleiding en de producten van de stage (stageplan en stageverslag) zijn duidelijk vastgelegd in de handleidingen en vallen onder de verantwoordelijkheid van de stagecoördinatoren. Het panel heeft begrepen dat er voldoende stages zijn voor alle studenten en dat de aard van de stages divers is: studenten komen bijvoorbeeld terecht op scholen, op zorgboerderijen, bij de kinderrechtster, op een kinderopvang, bij een beleidsafdeling van een overheid of een kenniscentrum zoals het Nederlands Jeugdinstituut. Het panel is positief over de stagebank en de ondersteuning en begeleiding die wordt geboden bij het vinden en inrichten van de stages.

Het panel heeft begrepen dat ook loopbaanoriëntatie duidelijk op de radar staat bij de Utrechtse pedagogieopleidingen. Tutoren en AP-coaches begeleiden studenten bij hun reflectie op het leerproces en oriëntatie op de arbeidsmarkt. Daarnaast kunnen studenten deelnemen aan sollicitatietrainingen, cursussen LinkedIn en netwerkbijeenkomsten georganiseerd door de dienst Career Services van de UU. Tenslotte is er het Ambulatorium, het hulpverleningsinstituut van de faculteit sociale wetenschappen, waar studenten stage kunnen lopen en klinisch onderwijs kunnen volgen. Docenten kunnen in het Ambulatorium data verzamelen voor onderzoek en onderwijs en klinisch werk doen, waarmee zij de certificaten voor hun registratie als pedagoog kunnen behalen.

#### **Overwegingen**

Het panel concludeert dat de beoogde eindkwalificaties, zowel oud als nieuw, adequaat zijn vertaald in delen van het oude en het herziene curriculum en dat de curricula, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen van beide opleidingen het voor studenten mogelijk maken de beoogde eindkwalificaties te behalen. De opleidingen zijn in de optiek van het panel goed studeerbaar. De curricula van de bachelor- en masteropleiding besteden voldoende aandacht aan het verwerven van kennis van en inzicht in de Pedagogische Wetenschappen en aangrenzende vakgebieden, het leren verrichten en beoordelen van sociaalwetenschappelijk onderzoek en het analyseren en diagnosticeren van problematiek en behandelingsmethoden. Het panel is positief over de mogelijkheden om in het buitenland te studeren en al in de bachelor een stage te lopen, evenals de aandacht voor loopbaanoriëntatie in het curriculum.



Het panel stelde vast dat leerdoelen, opbouw en werkvormen in de bachelorcursussen van het oude curriculum op vakniveau adequaat zijn uitgewerkt, maar dat de overkoepelende inhoudelijke rationale van het gehele oude bachelorprogramma niet geconcretiseerd is. Hetzelfde geldt voor de inrichting van de leerlijnen. Het panel adviseert om in het kader van de bachelorherziening de integratie van micro-, meso- en macrobenadering van de Pedagogiek, het profiel van *academic professional* en de eindkwalificaties als uitgangspunten te nemen. Daarnaast raadt het panel aan de leerlijnen en afzonderlijke cursussen samen met de betrokken docenten vorm te geven.

Het panel is positief over de manier waarop in de masterprogramma's door middel van casussen uit de beroepspraktijk en stages de verbinding wordt gemaakt tussen theorie, wetenschap en praktijk. In de masteropleiding vond het panel de aandacht voor ethische en normatieve aspecten van de pedagogische praktijk en voor de geesteswetenschappelijke traditie van de Pedagogiek enigszins beperkt. Het adviseert deze thematiek in de lintmodule *academic professional* te integreren.

Het panel constateerde dat het docentencorps gemotiveerd is en voldoende gekwalificeerd. Het panel adviseert, om de coherentie in het curriculum te bevorderen, bij de herziening van het bachelorcurriculum de opleidingsadviescommissie en alle docenten te betrekken, van hoogleraar tot docent. De hoge werkdruk van docenten is op dit moment adequaat geadresseerd, maar blijft een aandachtspunt voor de toekomst. De stagebank, de ondersteuning bij stages en de studie- en loopbaanbegeleiding zijn in de optiek van het panel een waardevolle aanvulling aan de onderwijsleeromgeving.

### **Conclusie**

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

*Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

### **Standaard 3: Toetsing**

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

#### **Toelichting:**

De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.

### **Bevindingen**

Zowel de bachelor- als de masteropleiding hebben een toetsplan waarin de visie van de opleidingen op toetsing is beschreven. De visie van beide opleidingen is in lijn met het facultaire toetsbeleid en is gebaseerd op een aantal uitgangspunten, zoals: *constructive alignment*, het combineren van summatieve en formatieve toetsing, het inbouwen van meerdere toetsmomenten per cursus en het realiseren van variatie in toetsvormen. In de toetsplannen is uitgewerkt hoe de toets- en werkvormen per cursus zich verhouden tot de beoogde eindkwalificaties van het gehele programma. De toetsplannen bevatten bovendien van elke cursus een toetsmatrijs waarin is beschreven op welke manier de leerdoelen van de cursus worden getoetst, hoeveel formatieve en summatieve toetsen er zijn en wat daarvan de weging is, hoe de student feedback ontvangt op het resultaat en hoe de beoordeling inzichtelijk wordt gemaakt. Tenslotte zijn in de toetsplannen *rubrics* en beoordelingsformulieren voor thesissen en stages opgenomen. In de optiek van het panel heeft het toetsbeleid enkele relevante uitgangspunten, zoals het toetsen van vaardigheden die in een praktijksituatie zouden kunnen voorkomen. Het panel adviseert de opleiding om de sturende kracht van het toetsbeleid te vergroten, bijvoorbeeld door het verder toe te spitsen op het didactisch concept *Learning in interaction*.

Het panel heeft naast de toetsmatrijzen de toetsen en antwoordmodellen van enkele cursussen bekeken en heeft tijdens het locatiebezoek met studenten gesproken over de toetsen die zij maken



en de feedback die zij ontvangen. Het panel stelde vast dat de *alignment* van leerdoelen, instructie- en onderwijsactiviteiten en toetsing en daarmee de validiteit van de toetsing op cursusniveau in orde is. Uit de cursusevaluaties en de gesprekken met studenten tijdens het visitatiebezoek bleek dat het voor studenten helder is wat er op een toets van hen wordt verwacht, dat de beoordeling voor hen inzichtelijk is en dat zij van hun docenten goede feedback ontvangen.

De toetsing van de leerlijnen in de bacheloropleiding is grotendeels ingebed in de toetsing van de cursussen, bijvoorbeeld door een extra tentamenvraag toe te voegen aan de reguliere toets. In de leerlijn Wetenschapsfilosofie en ethiek in de bacheloropleiding schrijven studenten bijvoorbeeld vijf essays die als 'voldoende' moeten worden afgetekend om te kunnen afstuderen. De essays worden geschreven aan de hand van enkele hoorcolleges die in verschillende vakken in de bacheloropleiding worden aangeboden. Het centrale thema van al deze colleges is de normatieve professionaliteit van de pedagoog. Het panel vindt deze inhoudelijke keuze interessant, maar kreeg de indruk dat de leerlijnstof versnipperd aan bod komt doordat deze verspreid is ingebed in reguliere cursussen. En doordat de toetsing bestaat uit vijf essays die als 'voldoende' moeten worden afgetekend, is er een gevaar dat studenten dit onderdeel van hun bacheloropleiding eerder beschouwen als een 'verplicht nummer' dan als een relevant aspect van hun vorming. Bovendien maakt de inbedding van de (toetsing van de) leerlijnstof in diverse cursussen het moeilijk de vooruitgang van de studenten te volgen. Het panel adviseert de toetsing van de leerlijnstof in de bacheloropleiding zo in te richten dat de vooruitgang van studenten beter gevolgd kan worden.

#### *Eindwerken*

Bachelorstudenten schrijven hun bachelorthesis in groepsverband; voorheen bestonden die groepjes uit vier studenten, tegenwoordig wordt in tweetallen gewerkt. Het thesisonderzoek is opgedeeld in vier deelopdrachten: (1) de inleiding, (2) het onderzoeks- en analyseplan, (3) de dataverzameling (soms wordt gewerkt met een bestaande dataset), data-analyse en het schrijven van de resultatensectie en (4) het schrijven van de thesis in de vorm van een wetenschappelijk artikel. Deelopdracht 1 en 3 voeren de studenten individueel uit, deelopdracht 2 en 4 in groepsverband. Het eindcijfer van elke student wordt gebaseerd op zowel de individuele deelopdrachten als de gezamenlijk gemaakte deelopdrachten. De groepjes worden bij het thesisonderzoek begeleid door een vaste begeleider, een docent-onderzoeker, en van hen wordt ook verwacht dat zij elkaars werk beoordelen en de verschillende deelproducten gezamenlijk integreren in de thesis.

Om een goed beeld te krijgen van de bachelorthesissen heeft het panel er daarvan 18 bestudeerd (zie bijlage 6 en pp. 6-7 voor de verantwoording van de selectie). Om goed zicht te krijgen op de individuele component in de thesissen, heeft het panel van vijf van deze groepsproducten ook de individueel gemaakte deelopdrachten bekeken. Op basis hiervan constateert het panel dat het door de deelopdrachten mogelijk is het werk van elke student op individuele basis te toetsen, zodat "meeliften" in principe wordt voorkomen. Het feit dat bachelorthesissen sinds kort niet meer in groepen van vier studenten, maar in tweetallen worden geschreven, zal hier volgens het panel nog verder aan bijdragen.

Het panel had vanwege de verschillende beoordelingsformulieren en handelingswijzen van diverse begeleiders en beoordelaars enige moeite om de beoordelingen van de individuele deelopdrachten te herleiden. In sommige gevallen waren de deelopdrachten van feedback en beoordeling in lopende tekst voorzien, terwijl anderen alleen door middel van het invullen van een beoordelingsschema waren beoordeeld. De beoordelingsformulieren bij de complete thesis (deelopdracht 4) waren soms voor een individuele student ingevuld, maar soms ook niet. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel begrepen dat de begeleider gedurende het proces van elke student de individuele componenten beoordeelt en hierover ook mondelinge feedback geeft. De studenten kunnen namelijk pas beginnen met deelopdracht 3 als deelopdracht 1 en 2 zijn goedgekeurd en ze beginnen pas met deelopdracht 4 als deelopdracht 3 voldoende is. Op die manier krijgen de studenten gedurende het proces veel feedback en hebben zij na het afronden van de thesis een goed inzicht in hun prestatie. Op het beoordelingsformulier van de thesis wordt daarom in het algemeen minder kwalitatieve feedback gegeven. Het panel adviseert om voor elke deelopdracht van elke student een beoordelingsformulier te gebruiken om de transparantie te vergroten.



Masterstudenten MOV en Orthopedagogiek schrijven hun thesis eveneens in de vorm van een wetenschappelijk artikel. Het onderzoeksplan en de thesis worden beoordeeld door de begeleidende docent/onderzoeker en onafhankelijk hiervan door een tweede beoordelaar. Het tijdspad van begeleiding, feedback en beoordeling verschilt enigszins tussen de beide masterprogramma's, doordat studenten Orthopedagogiek het gehele studiejaar naast cursussen aan de stage en de thesis werken, terwijl het zwaartepunt van stage en thesis in het programma van MOV in het tweede semester ligt. Het panel constateert dat studenten in beide masterprogramma's tussentijds feedback ontvangen op inleiding, methoden en resultatensectie. De beoordeling is voor hen tevens inzichtelijk door het gebruik van beoordelingsformulieren waarop de beoordeling van het product op verschillende criteria wordt weergegeven. Op de beoordelingsformulieren is ook ruimte voor enige kwalitatieve feedback, maar die wordt – zo stelde het panel vast - niet door alle beoordelaars gebruikt. De studenten ontvangen tijdens het masterthesisproject wel kwalitatieve feedback, zowel mondeling als schriftelijk. Het panel raadt aan erop toe te zien dat alle beoordelaars niet alleen het schematische deel van het beoordelingsformulier invullen, maar daarop ook de kwalitatieve feedback noteren. Daarnaast zou kunnen worden overwogen om op het formulier – net als bij sommige beoordelingsformulieren van de bachelorthesis – niet alleen de oordelen onvoldoende, voldoende, goed of excellent aan te kruisen, maar ook een beschrijving van elk van die niveaus op te nemen, zoals op een *rubric*. Op die manier krijgen de studenten nog meer inzicht in hun eigen prestatie en dient het beoordelingsformulier tegelijk als ijkingsinstrument voor de beoordelaars.

#### *Examencommissies*

In de Faculteit Sociale Wetenschappen zijn drie examencommissies actief; één voor de bacheloropleidingen, één voor de masteropleidingen en één voor de researchmasters. In elke commissie zit in ieder geval één vertegenwoordiger (kernlid) van elke opleiding - waaronder Pedagogische Wetenschappen - één extern lid en een voorzitter. De examencommissies worden ondersteund door een toetscommissie, die wordt voorgezeten door een toetsdeskundige. Daarnaast hebben twee docenten de rol van toetsambassadeur. Tussen de voorzitters, kernleden, toetscommissie en de drie examencommissies als geheel vindt regelmatige afstemming plaats. Het panel stelde vast dat de samenstelling van de examencommissies voldoet aan de wettelijke vereisten.

Het panel heeft tijdens het locatiebezoek gesproken met de voorzitters van de examencommissies van de bachelor- en masteropleidingen. Daarnaast heeft het panel de jaarverslagen van de examencommissies en de toetsplannen bestudeerd. Desgevraagd vertelden de betrokkenen dat zij in het kader van de onderwijsherziening en hun wettelijke taak in de afgelopen jaren onder andere aandacht hebben besteed aan de ontwikkeling van de toetsplannen, onderzoek naar de kwaliteit van toetsen en de aansluiting van leerdoelen op de eindtermen. Daarnaast hielden de examencommissies toezicht op de uitvoering, evaluatie en doorontwikkeling van het toetsbeleid. Daarnaast hebben de examencommissies onderzoek gedaan naar de beoordeling van de bachelorthesis en de kwaliteit van meerkeuzetoetsen aan de Faculteit. De kernleden zijn verantwoordelijk voor de gang van zaken van de examencommissies wat betreft hun eigen opleidingen en houden zich bijvoorbeeld bezig met de controle en borging van de kwaliteit van tentamens en examens, het verlenen van vrijstellingen en het behandelen van fraude- of plagiaatzaken. Uit het facultaire onderzoek naar de beoordeling van de bachelorthesis bleek dat er verschillen bestaan in de beoordelingsprocedures van verschillende beoordelaars. In het jaargesprek met het opleidingsmanagement van Pedagogische Wetenschappen hebben examen- en toetscommissie daarom geadviseerd verbeteringen aan te brengen in de beoordelingsprocedures. Naar aanleiding daarvan zijn – zo begreep het panel – de nieuwe beoordelingsformulieren met *rubrics* ingevoerd, het vierogenprincipe uitgewerkt en de kallibreesessies geïntensiveerd.

Het panel stelde vast de toets- en examencommissies hun formele taken uitvoeren, maar constateerde dat er, ondanks de formele overlegstructuur, door de organisatiestructuur wel enige afstand bestaat tussen examencommissies en toetscommissie enerzijds en opleidingsmanagement en docenten anderzijds. Ook viel het het panel op dat de examencommissies een enigszins



afwachtende houding aannemen. Zo had het panel verwacht dat de examencommissie toezicht houdt op de toetsing van de door studenten behaalde resultaten in de leerlijnen, maar in het gesprek bleek dat zij alleen toezicht houdt op de kwaliteit van de toetsing in de cursussen waarin de leerlijnen zijn ingebed. Daarnaast controleert de examencommissie de opvolging van de aanbevelingen uit het onderzoek naar de beoordeling van bachelortheses in de optiek van het panel niet voldoende actief. Naar aanleiding van het advies van de examencommissie zijn in dit proces wel verbeteringen aangebracht, maar de examencommissie zou strenger moeten toezien op de naleving en het effect van deze aanpassingen. Ook wat betreft de omgang met beoordelingsformulieren van mastertheses en de uniformiteit van mastertheses zou de examencommissie een sterkere borgende rol kunnen vervullen. Het panel heeft tijdens het locatiebezoek over deze zaken gesproken en geadviseerd 'korter op de bal' te gaan spelen en stelde vast dat de examencommissie dit advies ter harte nam.

### **Overwegingen**

Het panel stelt vast dat het systeem van toetsing in zowel bachelor- als masteropleiding adequaat functioneert. De toetsen zijn van voldoende niveau, passen bij de leerdoelen en de beoordelingen zijn voor studenten voldoende inzichtelijk. Het toetsbeleid bevat in de optiek van het panel enkele waardevolle uitgangspunten, maar de sturende kracht van het beleid op de toetsingspraktijk zou vergroot kunnen worden. Het panel adviseert de toetsing van de door studenten behaalde resultaten in de leerlijnen in de bacheloropleiding zo in te richten dat de vooruitgang van studenten beter gevolgd kan worden.

De begeleiding en beoordeling van de bachelor- en mastertheses was in de optiek van het panel adequaat. Het panel adviseert wel de handelingswijzen van begeleiders en beoordelaars met betrekking tot het invullen van kwalitatieve feedback en het invullen van beoordelingsformulieren voor zowel deelopdrachten als eindproduct van de bachelorthesis te uniformeren.

De examencommissies van bachelor- en masteropleiding en de toetscommissie en toetsambassadeur van de opleidingen hebben de afgelopen jaren in het kader van de onderwijsherziening aandacht besteed aan de ontwikkeling van toetsplannen, onderzoek naar de kwaliteit van toetsen en de aansluiting van leerdoelen op de eindtermen. Daarnaast hebben zij onderzoek gedaan naar de beoordeling van de bachelorthesis en de kwaliteit van meerkeuzetoetsen aan de Faculteit. Het panel raadt aan strenger toe te zien op de beoordeling van de thesissen, het gebruik van beoordelingsformulieren en de uniformiteit van mastertheses.

### **Conclusie**

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

*Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

#### **Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties**

De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

#### **Toelichting:**

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

### **Bevindingen**

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen*

### *Eindwerken*

Bachelorstudenten schrijven hun thesis sinds kort in tweetallen. De groepjes kiezen een thesisonderwerp dat aansluit bij de circa 25 voorgeschreven globale thema's waarover in de staf inhoudelijke expertise aanwezig is. Het is ook mogelijk om een onderzoeksvoorstel aan te dragen over een zelf gekozen onderwerp. Het thesisonderzoek is opgedeeld in vier deelopdrachten: (1) de inleiding, (2) het onderzoeks- en analyseplan, (3) de dataverzameling (soms wordt gewerkt met een bestaande dataset), data-analyse en het schrijven van de resultatensectie en (4) het schrijven van de thesis in de vorm van een wetenschappelijk artikel. Doordat het thesisonderzoek is opgedeeld in vier deelopdrachten waarvan de studenten er twee individueel uitvoeren (1 en 3), is hun individuele bijdrage aan het thesiproject geborgd. Het eindproduct van het bacheloronderzoek (deelopdracht 4) heeft de vorm van een wetenschappelijk artikel.

Om inzicht te krijgen in het gerealiseerde eindniveau van studenten van de bacheloropleiding heeft het panel 18 eindwerken gelezen. Het concludeert dat deze voldoen aan het beoogde eindniveau. Het viel het panel in positieve zin op dat de diversiteit aan gekozen onderwerpen en onderzoeksmethoden en technieken van de thesissen in de steekproef groot is; door de grote staf hebben studenten in Utrecht een ruime onderwerpkeuze. Sommige eindwerken waren volgens het panel maar nipt voldoende, het beste eindwerk in de steekproef was goed genoeg om te publiceren in een wetenschappelijk tijdschrift. Desondanks heeft het panel enkele bedenkingen bij de keuze om studenten hun bachelorthesis in de vorm van een wetenschappelijk artikel te laten schrijven. Vanwege die eis aan de vorm moeten de thesissen kort en bondig zijn, wat in de optiek van het panel voor bachelorstudenten een te ingewikkelde opdracht is.

Als studenten voor hun bachelorthesis werken met een bestaande dataset dan doorlopen zij niet de gehele empirische cyclus binnen hun onderwerp. Het panel merkte bovendien op dat de gang van zaken rond de dataverzameling niet in alle thesissen werd toegelicht, wat van een wetenschappelijk artikel wel verwacht mag worden. Het panel heeft vastgesteld dat dataverzameling en de verantwoording daarvan in verschillende curriculumonderdelen aan bod komen, maar raadt aan ook het bachelorthesisproject zo in te richten dat studenten hun eigen data verzamelen en dat zij de gang van zaken in hun thesis verantwoorden.

Naast de bachelorthesissen heeft het panel ook enkele essays uit de leerlijn Wetenschapsfilosofie en Ethiek bestudeerd. Op basis van de thesissen en deze essays constateert het panel dat het vermogen van de studenten om te reflecteren op ethische vraagstukken en de normatieve professionaliteit van de pedagoog nog verbeterd kan worden en dat de ambitieuze eindtermen op dit gebied nog niet door alle studenten volledig worden behaald. Het panel adviseert om hier in het kader van de bachelorherziening aandacht aan te besteden.

### *Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen*

#### *Eindwerken*

Masterstudenten MOV en Orthopedagogiek schrijven hun thesis eveneens in de vorm van een wetenschappelijk artikel. In het programma MOV is de thesis gekoppeld aan de stage; de keuze voor een thema maken studenten op basis van het aanbod en de daarbij horende mogelijke thesisonderwerpen in de stagebank. Het betreft hier in veel gevallen een globaal onderwerp waarbinnen de student zelf zijn vraagstelling uitwerkt. De studenten in het programma Orthopedagogiek kunnen een thesisonderwerp kiezen uit een lijst met specifieke vragen en/of probleemstellingen binnen grotere thema's, veelal van lopende onderzoekstrajecten. Ook is het mogelijk om in overleg met een docent een eigen onderwerp kiezen.

Het panel heeft in het kader van de steekproef 15 masterthesissen bestudeerd en stelde vast dat deze voldoen aan het beoogde eindniveau. Uit de thesissen blijkt dat studenten erin slagen pedagogische vraagstukken te onderzoeken, gebruikmakend van theoretische kennis en wetenschappelijke inzichten en methoden. Het viel het panel wel op dat de complexiteit van de onderzoeksvragen soms aanzienlijk verschilde. Enkele thesissen hadden een complexe vraagstelling,



die veel vroeg van de statistische kennis en vaardigheden van de student, maar de uitvoering was niet altijd geslaagd. Andere thesissen waren beduidend minder complex, maar werden beoordeeld met hetzelfde of een hoger eindcijfer. In de optiek van het panel zou deze ongelijkheid voorkomen moeten worden door de eisen wat betreft complexiteit van de onderzoeksvraag aan te scherpen en aan alle studenten op te leggen.

Naast de masterthesissen bestudeerde het panel ook nog enkele reflectiedossiers, die werden geschreven in het kader van de lintmodule *academic professional*. In deze reflectiedossiers worden studenten geacht gedurende hun masteropleiding te reflecteren op hun academische en professionele identiteit en de manier waarop het cursusonderwijs, de stage en het thesisonderzoek hieraan bijdroegen. Van de stagedocenten begreep het panel dat er gedurende de stages op terugkomdagen in intervisiegroepen aandacht wordt besteed aan reflectie op het gebied van normatieve professionaliteit. Hoewel de ambitie op het gebied van het aanleren van ethische en normatieve reflectie aanwezig is, komt deze reflectie in de thesissen en reflectiedossiers die het panel zag, in haar optiek nog onvoldoende tot uiting. Het panel adviseert om de mogelijkheden te verkennen om de ethische en normatieve reflectie bij studenten naar een hoger niveau te tillen.

### *Alumni*

Het grootste deel van de alumni van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen stroomt door naar de aansluitende masteropleiding. Enkeligen kiezen voor een andere masteropleiding aan de UU of een studie aan een andere universiteit. Uit een enquête uit 2016 blijkt dat 70-75% van de alumni van de masteropleiding binnen een half jaar na afstuderen een baan vindt, veelal op universitair niveau. Zij werken bijvoorbeeld als gedragswetenschapper bij jeugdzorginstellingen, als orthopedagoog bij een psychologische praktijk, als beleidsmedewerker bij een gemeente, als promovendus of als onderzoeker bij het Trimbos instituut. Hoewel het programma MOV een minder vastomlijnd uitstroomprofiel heeft dan het programma Orthopedagogiek, stelde het panel vast dat de carrièrekansen van MOV-alumni niet onderdoen voor die van afgestudeerde orthopedagogen.

Uit dezelfde alumni-enquête bleek dat afgestudeerden zich goed voorbereid voelden op hun eerste baan. De alumni die het panel tijdens het locatiebezoek sprak, bevestigden dit. Zij noemden onder andere de in de studie geleerde vaardigheden op het gebied van kritisch analyseren, colleges waarin werd ingegaan op de actualiteit, hun stages en enkele specifieke cursussen en docenten als de meest waardevolle aspecten van hun studie. De alumni die het panel sprak, zijn veelal nog steeds op een of andere manier betrokken bij hun voormalige opleiding; zij vertellen over hun ervaringen op loopbaanevenementen, begeleiden huidige studenten als stagebegeleider en maken gebruik van het netwerk dat zij tijdens hun studie hebben opgebouwd.

### **Overwegingen**

Het panel heeft vastgesteld dat zowel de bachelor- als de masterthesissen van voldoende niveau zijn en dat studenten van beide opleidingen de eindkwalificaties behalen. Het panel raadt wel aan het bachelorthesisproject zo in te richten dat studenten hun eigen data verzamelen en dat zij de gang van zaken hieromtrent in hun thesis verantwoorden. Daarnaast constateert het panel dat het vermogen te reflecteren op ethische kwesties en normatieve professionaliteit van zowel bachelor- als masterstudenten nog verbeterd zou kunnen worden. Tenslotte adviseert het panel om de eisen aan de complexiteit van de onderzoeksvragen van masterthesissen eenduidig toe te passen. Het panel stelde vast dat de alumni van bachelor- en masteropleiding in een vervolgopleiding of de beroepspraktijk goed functioneren.

### **Conclusie**

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

*Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:* het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

## ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel heeft standaard 1, 2, 3, en 4 voor de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen beoordeeld als 'voldoende'. Volgens de beslisregels van de NVAO is het algemeen eindoordeel van het panel over de opleiding daarmee 'voldoende'.

Het panel heeft standaard 1, 2, 3, en 4 voor de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen beoordeeld als 'voldoende'. Volgens de beslisregels van de NVAO is het algemeen eindoordeel van het panel over de opleiding daarmee 'voldoende'.

### **Conclusie**

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Pedagogische Wetenschappen* als 'voldoende'.



## BIJLAGEN





## BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN

**Em. prof. dr. C. (Carla) Vlaskamp** (voorzitter) was na haar studie Orthopedagogiek werkzaam op verschillende terreinen (revalidatie, schooladviesdienst, gehandicaptenzorg) en in verschillende plaatsen in binnen- en buitenland, waaronder Enschede, Willemstad (Curaçao), Maseru (Lesotho) en Groningen. Van 1985 tot 2014 was zij werkzaam bij de afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen. Haar voornaamste aandachtsgebied in onderwijs en onderzoek betreft personen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. Zij ontwikkelde het 'Opvoedingsprogramma' voor deze doelgroep en publiceerde daarover voor het eerst in 1993. Inmiddels heeft zij (met coauteurs) een omvangrijk aantal publicaties op haar naam over personen met beperkingen. Zij won verschillende prijzen met haar wetenschappelijke werk en werd in 2004 benoemd tot fellow van de IASSID. Voor haar bijdrage aan de wetenschap werd zij in 2014 benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

**Prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers** (vice-voorzitter) studeerde Pedagogische Wetenschappen en Wijsbegeerte aan de KU Leuven en behaalde een doctoraat in de Pedagogische Wetenschappen binnen het domein van de Wijsgerige Pedagogiek. Zijn onderzoek en onderwijs zijn te situeren in het brede veld van de wijsgerig-pedagogische theorievorming. Hij onderzoekt momenteel het veranderend discours omtrent opvoeden en de ouder-kindrelatie, de pedagogische betekenis van opvoedingsondersteuning en de betekenis van ouderschap. Met Judith Suissa schreef hij *The Claims of Parenting. Reasons, responsibility, and society* (Springer, 2015). Recent is hij met Naomi Hodgson aan een onderzoek begonnen naar representaties van opvoeders en opvoeden in de culturele media (o.a. film). In het voorjaar van 2018 verschijnt hierover bij Palgrave *Philosophical presentations of raising children: The grammar of upbringing*.

**Prof. dr. S. (Stijn) Vandeveld** is als docent Orthopedagogiek verbonden aan de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Vakgroep Orthopedagogiek, van de Universiteit Gent. Daarnaast is hij voorzitter van het Orthopedagogisch Centrum Nieuwe Vaart te Gent. Eerder werkte hij als docent Orthopedagogiek aan de Hogeschool Gent, Faculteit Mens en Welzijn. Hij promoveerde in 2004 op het proefschrift 'Motivation of incarcerated substance abusers with special needs towards treatment in therapeutic communities and other treatment modalities'. Zijn onderzoek en onderzoeksinteresses richten zich onder meer op de forensische Orthopedagogiek, de ondersteuning van bijzondere doelgroepen in de Orthopedagogiek (waaronder geïnterneerden, personen met verstandelijke beperkingen en bijkomende gedrags- en emotionele stoornissen), drugshulpverlening aan gedetineerden, Quality of Life, het Good Lives Model, en de theoretische Orthopedagogiek.

**Prof. dr. H. (Hedy) Stegge** is werkzaam als GZ-psycholoog bij de Waag, centrum voor ambulante forensische geestelijke gezondheidszorg. Bij de Waag biedt zij gespecialiseerde zorg aan zowel jeugdigen als volwassenen met grensoverschrijdend of strafbaar gedrag. Hedy Stegge is in 1995 cum laude gepromoveerd aan de VU, en is tot 2012 werkzaam geweest bij de afdeling ontwikkelingspsychologie van deze universiteit als universitair hoofddocent en bijzonder hoogleraar ontwikkelingspsychopathologie. Van 2001 tot 2010 was zij hoofd van de academische kern Ontwikkelingspsychopathologie bij PI Research, de onderzoeksafdeling van de Bascule. Hedy Stegge heeft nationaal en internationaal gepubliceerd over onderzoek naar emotionele competentie, de emoties schuld en schaamte, de gewetensontwikkeling, en gezonde en kwetsbare gevoelens over het zelf. Tevens heeft zij postdoctoraal onderwijs verzorgd voor de Rino, de NVO en de opleiding Kinder- en Jeugdpsychiater.

**Prof. dr. P. (Peter) Van Petegem** is als gewoon hoogleraar Onderwijswetenschappen verbonden aan het departement Opleidings- en Onderwijswetenschappen van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen. Zijn onderwijs situeert zich op het vlak van school- en onderwijsbeleid en kwaliteitszorg. Hij is lid van de onderzoeksgroep Edubron ([www.edubron.be](http://www.edubron.be)). Onderzoeksmatig gaat zijn interesse uit naar evaluatie op meso- en macroniveau. Daarnaast heeft hij ook interesse in natuur- en milieueducatie en ook in onderwijs voor duurzame ontwikkeling. Hij is aan de universiteit diensthoofd van ECHO, het centrum dat zich bezig houdt met



onderwijsprofessionalisering van docenten en assistenten. Hij is hoofdredacteur van *Studies in Educational Evaluation* en auteur van meer dan 100 A1-papers, 8 boeken en 80 hoofdstukken in boeken. Hij heeft ervaring met onderwijs- en onderzoeksvisitaties in diverse landen.

**J. (Joosje) Westink BSc** [studentlid] is masterstudent aan de Universiteit Leiden. Na een specialisatie Onderwijskunde van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen heeft ze voor de master Applied Neuroscience in Human Development gekozen. Hierbij hoort een masterproject waarin de ontwikkeling van de hersenen centraal staat. Daarnaast is ze actief in verschillende commissies aan de universiteit, zoals de studentencommissie Ethiek en de Opleidingscommissie. Naast studeren en werken aan de universiteit, is ze op zaterdagen te vinden op het voetbalveld.

## BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEKE REFERENTIEKADER

### **Inleiding**

Ten behoeve van de onderwijsvisitatie van de bachelor- en masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen (PW) in 2017 wordt in dit document het domeinspecifieke referentiekader PW gepresenteerd: een beschrijving van de actuele stand van zaken binnen het domein en van de eisen die op basis daarvan gesteld mogen worden aan een opleiding PW. Het kader is tot stand gekomen in de Kamer Pedagogiek, waar het werd vastgesteld op 7 oktober 2016.

PW maakt onderdeel uit van het HOOP-gebied Gedrag & Maatschappij (Sectorplan Sociale Wetenschappen, 2014). Binnen dat gebied richt PW zich op het bestuderen van het micro-, meso- en macroniveau (Bronfenbrenner & Morris, 2006). De Pedagogiek houdt zich in het bijzonder bezig met de wetenschappelijke bestudering van de ontwikkeling en opvoeding van en het onderwijs aan kinderen en jongeren in een brede context, en preventie, diagnostiek en behandeling van de problemen die daarbij kunnen ontstaan. De pedagogische relatie staat centraal en de invloed die de omgeving en genetische en neurobiologische aanlegfactoren daarop hebben speelt een belangrijke rol.

Ontwikkelingen in het onderwijs, de wetenschappelijke praktijk en de beroepspraktijk hebben consequenties voor de vereiste kennis, vaardigheden en attitudes van afgestudeerde pedagogen en daarmee voor de eisen die gesteld mogen worden aan de opleidingen. De VSNU (2015) signaleert in haar toekomstvisie voor de periode 2015-2025 verschillende factoren die de komende jaren van invloed zullen zijn op de toekomst van de Nederlandse universiteiten, zoals een innovatieve en internationale leeromgeving, nieuwe onderwijsvormen en veranderende arbeidsmarkten. De opleidingen Pedagogische Wetenschappen zullen rekening moeten houden met deze factoren om hun positie te behouden en eventueel te versterken. Met deze factoren als rode draad wordt daarom in dit document de actuele stand van zaken binnen het domein beschreven, resulterend in de door de Kamer geformuleerde eindtermen voor de bachelor- en masteropleidingen PW.

Paragraaf 1 is gericht op de instromende student. De focus wordt daarin gelegd op de toenemende diversiteit en mobiliteit van studenten in het onderwijs. In Paragraaf 2 staan de vorm en de inhoud van het onderwijs centraal. Daarbij wordt ingegaan op wetenschappelijke, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Paragraaf 3 is gericht op de arbeidsmarkt voor PW-afgestudeerden en de veranderingen die daarin plaatsvinden door politieke ontwikkelingen. Paragraaf 4 beschrijft ten slotte aan de hand van eindtermen welke eisen op bachelor- en op masterniveau gesteld mogen worden aan een opleiding PW.

### **1. Diversiteit en mobiliteit in de instroom**

De PW-opleidingen kennen een diverse instroom die bestaat uit studenten met een vwo-diploma, een hbo-getuigschrift of een universitair bachelor- of masterdiploma van een andere opleiding, hetgeen afhankelijk is van reguliere of premasterinstroom. Daarnaast is er een toenemende instroom van studenten gericht op bij- en nascholing die al een ander hoger onderwijs diploma op zak hebben en soms ook al werkzaam zijn in de pedagogische praktijk. Ook de mogelijkheid voor internationale mobiliteit van niet Nederlands sprekende studenten neemt toe.<sup>1</sup> Hoewel hier de afgelopen jaren stevig op is ingezet, is voor PW zowel inkomende als uitgaande mobiliteit minder vanzelfsprekend als voor sommige andere wetenschapsgebieden, maar zeker niet onmogelijk.

Alle bacheloropleidingen PW in Nederland zijn Nederlandstalig waardoor het volgen van een volledige bacheloropleiding PW voor buitenlandse studenten niet mogelijk is. Voor inkomende studenten geldt

---

<sup>1</sup> Het Bolognaproces heeft internationale uitwisseling in het hoger onderwijs in Europa vereenvoudigd. Om de mobiliteit van studenten te stimuleren is door de deelnemende landen vastgelegd dat in 2020 ten minste 20% van de afgestudeerden een deel van de studie in het buitenland moet hebben doorgebracht (EACEA, 2012). Studenten moeten daar minimaal 15 studiepunten (EC) hebben behaald of tenminste drie maanden hebben verbleven. Nederlandse universiteiten hebben deze ambitie verwerkt in hun eigen mobiliteitsdoelstellingen.



dat zij uitsluitend losse cursussen volgen of een minor. De instroom van studenten met een buitenlandse bachelor in een Nederlandse master wordt bemoeilijkt doordat de Nederlandse opleidingen internationaal gezien een tamelijk aparte positie innemen.<sup>2</sup> Het ontbreekt niet Nederlands sprekende studenten die in Nederland een master willen volgen veelal aan noodzakelijke diagnostische en/of methodologische voorkennis om in te mogen stromen, de benodigde taalvaardigheid en kennis van de inrichting van en regelgeving rond relevante instituties.

Voor uitgaande bachelorstudenten zijn er voldoende mogelijkheden om in het buitenland cursussen te volgen, stage te lopen en een thesisonderzoek te doen. Het masterprogramma kent in de meeste gevallen een groot aantal verplichte onderdelen, waardoor er weinig tot geen ruimte is om naar het buitenland te gaan. Een uitzondering daarop vormen de stage en thesis, hoewel ook de ruimte voor de stage en daarmee het opdoen van praktijkervaring beperkt is.

Om in te spelen op de mogelijkheden voor internationale mobiliteit en het aantrekken van studenten gericht op bij- en nascholing pleit de kamer Pedagogiek en de vorige visitatiecommissie (zie visitatierapport 2012) voor de invoer van een tweejarig masterprogramma, zoals dat ook het geval is bij buitenlandse opleidingen.<sup>3</sup> Er zou daarmee ruimte gecreëerd kunnen worden om meer en diepgaander aandacht te besteden aan theorie, diagnostiek, methodologie en praktijkvaardigheden. Hierdoor kunnen andere eisen gesteld worden aan de voorkennis van studenten en worden niet alleen internationale studenten en zij-instromers maar ook reguliere studenten beter opgeleid in de masteropleiding met voldoende aandacht voor zowel algemeen academische als op het beroep gerichte academische (professionele) vorming. De huidige eenjarige master is niettemin aantrekkelijk gebleken voor een beperkte groep buitenlandse studenten.

## **2. Vorm en inhoud van het onderwijs**

Complexe problematiek wordt in de samenleving steeds vaker aangepakt door kruisbestuiving tussen disciplines en gezamenlijke inspanningen van wetenschappers, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, gefaciliteerd door technologische ontwikkelingen (Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, VSNU, 2015). Wetenschappelijke, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen hebben ook hun weerslag op de vorm en de inhoud van het onderwijs in de PW-opleidingen.

De Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) hecht grote waarde aan de samenhang van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en beschrijft dit als de essentie van de universiteit en van het domein Gedrag & Maatschappij. Hoe verder een student in het curriculum komt, hoe sterker deze samenhang zou moeten zijn. Het onderzoeksterrein van PW betreft het continuüm van normale tot problematische/pathologische ontwikkeling en opvoedingssituaties, op zowel individueel, groeps-, als beleidsniveau. In de praktijk en in het wetenschappelijke onderzoek vindt daarbij uitwisseling plaats tussen de belangrijkste deel- en steungebieden van de Pedagogiek (zie paragraaf 4). Academisch onderwijs vraagt daarnaast van studenten dat zij zich specifieke vakkennis eigen maken en analytisch leren denken, kritisch hun aannames en resultaten onderzoeken en actief participeren in de wetenschappelijke dialoog, waarbij zij in staat moeten zijn om verschillende ideeën en perspectieven tegen elkaar af te wegen. Gecombineerd met de bekwaamheid in het opzetten, uitvoeren en evalueren van wetenschappelijk onderzoek en het wetenschappelijk onderbouwd

---

<sup>2</sup> Dit is gebleken uit de vergelijking gemaakt door het NUFFIC (2012) tussen de Nederlandse opleidingen PW en enkele verwante buitenlandse opleidingen. Het onderzoek betrof opleidingen in Spanje, Duitsland, Engeland en de Verenigde Staten in de vergelijking en werd aangevuld met informatie over België. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de aandacht voor statistiek en kwantitatieve methoden en technieken vaak zeer beperkt of afwezig is. Ook inhoudelijke onderwerpen hebben nauwelijks equivalenten in het buitenland. Het programma van de opleidingen in België (met een driejarige bachelor en een tweejarige master) komt nog het meest overeen.

<sup>3</sup> In het buitenland volgen studenten een tweejarige master. Een drie- of vierjarige bachelor is in veel landen gebruikelijk, maar leidt meestal op tot leerkracht basis- of speciaal onderwijs en functioneert dan ook als eindopleiding.

oplossen van nieuwe of complexe praktijkproblemen onderscheidt dit de universitaire van de hbo-afgestudeerde.<sup>4</sup>

Ook de relatie met maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven wordt voor PW steeds belangrijker. In de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2015) haalt de minister de conclusie aan van de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2014) dat Nederland op het gebied van valorisatie achterblijft. De minister en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2013) vinden het van groot belang voor zowel de economie als het onderwijs om kenniscirculatie te stimuleren. Om een bijdrage te leveren aan de kenniscirculatie moeten studenten het vermogen ontwikkelen om nieuwe kennis te signaleren, verzamelen, interpreteren, beoordelen en daarover te communiceren met specialisten en leken. In het onderwijs wordt hieraan bijgedragen door gebruik te maken van praktijkvoorbeelden en maatschappelijke vraagstukken en ruimte te creëren voor vaardighedenonderwijs, onderwijs rond het (re)presenteren van kennis en toepassingsmogelijkheden in de stage.

De inzet van technologie in het onderwijs, zoals het gebruik van elektronische leeromgevingen, is het pioniersstadium voorbij en zal de komende jaren verder toenemen. Digitale onderwijsvormen bieden onder andere mogelijkheden voor onderwijs op maat, onderwijs op afstand, intensieve begeleiding en een individuele benadering van studenten. Zowel de VSNU (2015) als de Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) pleiten voor een gecombineerde inzet van online leervormen en campusonderwijs. In opkomst zijn blended learning als mengvorm van traditioneel onderwijs en nieuwe media, en flipped classrooms, waarbij de student eerst online kennis verwerft en deze vervolgens op de campus bespreekt en verdiept met docenten en medestudenten. Het persoonlijk contact tussen studenten en docent en studenten onderling blijft in alle toepassingen cruciaal voor de academische vorming.

### **3. De arbeidsmarkt**

De opleiding PW bereidt studenten voor op de pedagogische onderzoeks- en beroepspraktijk. De Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO, 2014) schetst in haar visiedocument 'Het Pedagogisch Perspectief' een breed spectrum van ontwikkelings-, opvoedings-, en onderwijs gerelateerde vragen waarbij pedagogen betrokken zijn: van vragen over alledaagse situaties tot situaties die bedreigend zijn voor een kind of zijn omgeving, op het vlak van zowel preventie als interventie. De pedagoog heeft daarbij niet altijd direct contact met opvoeders en kinderen, maar kan ook ondersteuning bieden aan de professional die dat directe contact wel heeft. In alle hoedanigheden leveren pedagogen door middel van methodische analyse een bijdrage aan de optimale ontwikkeling van het kind. Een specifiek kenmerk van het vakgebied is dat pedagogen, net zoals psychologen en medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen beïnvloeden. Naast een zorgvuldige en verantwoordelijke beroepshouding, is kennis over de ethiek van onderzoek en professioneel handelen daarom onontbeerlijk. Pedagogen kunnen de rol hebben van begeleider, coach of behandelaar en hun betrokkenheid kan de vorm hebben van een consult of een langduriger traject. Diagnostiek en ingrijpende interventies kunnen hier onderdeel van zijn. Naast de klinische hulpverlening en het wetenschappelijk onderzoek worden pedagogen ook opgeleid om werkzaam te zijn in niet-cliëntgebonden functies op het gebied van de ontwikkeling van kinderen, jongeren en jongvolwassenen zoals preventie, voorlichting, advisering, onderwijs, beleid, organisatie/management of een combinatie daarvan.

Recentelijk hebben er grote veranderingen plaatsgevonden in de jeugdzorg, die consequenties hebben voor de arbeidsmarkt van pedagogen. Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten bestuurlijk en

---

<sup>4</sup> Sinds 1 januari 2014 is in de Wet kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs (2013) geregeld dat afgestudeerde hbo-studenten ook 'of Arts' en 'of Science' aan hun bachelor- en mastertitel mogen toevoegen. Deze maatregel kan als neveneffect hebben dat het onderscheid tussen een universitaire en hbo-opleiding in de beeldvorming als minder duidelijk wordt ervaren. De toegevoegde waarde van academisch afgestudeerden zal nadrukkelijk moeten blijken uit hun eindkwalificaties en hoe zij die over het voetlicht weten te brengen.



financieel verantwoordelijk voor de jeugdzorg, inclusief de jeugdbescherming, de jeugdreclassering, de gesloten jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de zorg voor jeugd met een licht verstandelijke beperking. Deze transitie ging gepaard met een bezuiniging van 15% op het totaal door de staat beschikbaar gestelde budget. Onderzoeksinstituut Panteia (2013) rapporteerde in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (ministerie van VWS) over de te verwachten effecten van de transitie Jeugdzorg op de arbeidsmarkt. Naar verwachting neemt met name de vraag in de tweedelijnsjeugdzorg af, met als gevolg minder werkgelegenheid op alle functieniveaus, ofschoon met name in mbo-functies. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2013) karakteriseert het arbeidsmarktperspectief voor afgestudeerden WO sociale wetenschappen als matig. Wij als universiteiten zullen potentiële werkgevers moeten duidelijk maken, zoals (zorg)instellingen, gemeenten, scholen etc., wat de meerwaarde is van de wetenschappelijk opgeleide pedagoog ten opzichte van de hbo-opgeleide pedagoog. Voor universitair opgeleiden in het algemeen wordt verwacht dat de werkgelegenheid in de periode 2013-2018 gelijk blijft. In vergelijking met de vorige prognose (2011-2016) is dat een verslechtering.<sup>5</sup>

In 2016 heeft de minister van VWS een brief gestuurd aan de NVO, waarin zij bevestigt dat een wetsvoorstel met het voornemen om de Orthopedagoog Generalist op te nemen in de Wet BIG in voorbereiding is (Ministerie van VWS, 2016). Dit is een voorwaarde om op te mogen treden als regiebehandelaar in de GGZ, en versterkt mogelijk de positie van de beroepsgroep. Een deel van de gevolgen van de transitie in de jeugdzorg is voor pedagogen nog niet direct zichtbaar. Zo moet bijvoorbeeld de rol van de pedagoog in sociale wijkteams of op de zogenaamde poortwachtersfuncties zich nog verder uitkristalliseren. Niettemin wordt op langere termijn een toename in de behoefte aan academisch opgeleide pedagogen verwacht. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (Woittiez, Putman, Egging & Ras, 2014) heeft becijferd dat in de komende jaren het aantal Nederlandse burgers dat hulp nodig heeft vanwege problemen in de sociale redzaamheid stijgt naar 1.4 miljoen. Als gevolg van deze veranderingen is binnen PW een accentverschuiving waarneembaar van individugerichtheid naar het brede terrein waarop pedagogen werkzaam kunnen zijn. Zo worden laagdrempelige hulp, advies en beleid op het terrein van het maatschappelijk functioneren belangrijker en is er meer aandacht voor preventie naast interventie.

#### **4. Inrichting en doelstelling van de opleidingen**

Sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur dienen de bachelor- en de masteropleiding gezien te worden als twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen reeks doelstellingen en eindtermen. Uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding PW,<sup>6</sup> blijkt echter dat bachelor en master toch ook in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt namelijk plaats in bachelor én master samen. De Kamer Pedagogiek heeft zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de eindtermen voor de bachelor- en masteropleiding beide opleidingen een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen.

Wanneer de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in

---

<sup>5</sup> In 2011 werden goede tot zeer goede perspectieven voorzien voor 40% van de afgestudeerden op WO-niveau, terwijl dit nu slechts voor 7% verwacht wordt. Toch wordt met name voor onderwijskundigen en pedagogen een grote uitbreidingsvraag verwacht.

<sup>6</sup> In andere Europese landen wordt voor wat de klinische opleiding betreft uitgegaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In zowel de visitierapporten Pedagogische Wetenschappen 2005 en 2012, als in het Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) wordt benadrukt dat een vijfjarige academische studie goede mogelijkheden zou bieden tot zowel algemeen academische als op het beroep gerichte academische (professionele) vorming. In Nederland is getracht accreditatie te verkrijgen voor het verzorgen van een tweejarige masteropleiding voor de klinische opleiding in de pedagogiek (Orthopedagogiek). Deze aanvragen zijn niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Kamer Pedagogiek, 2012). Het ministerie beroept zich onder andere op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig en van voldoende niveau waren en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.



profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende masterspecialisaties) altijd aanwezig zijn. Van belang zijn daarom vooral ook de academische vorming en de wetenschappelijke oriëntatie zoals die in de eindtermen naar voren komen. De nadruk in de bacheloropleiding PW ligt op disciplinaire academische vorming en kennisverwerving. De bacheloropleiding biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding PW of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. Tevens leidt een bacheloropleiding op voor functies op de arbeidsmarkt, waarvoor een algemene academische basisvorming voldoende is, welke indien nodig op de werkvloer aangevuld wordt met bij- en nascholing. De nadruk in de masteropleiding ligt op specialisatie. De masteropleiding PW is echter een noodzakelijke voorwaarde voor de uiteindelijk zelfstandige beroepsuitoefening als pedagoog. Verder is er tussen de bachelor en master sprake van een niveauverschil. De master afgestudeerde kan met een grotere mate van zelfstandigheid, meer complexe en ongestructureerde vraagstukken onderzoeken en hanteren. De bachelor afgestudeerde zal veelal onder supervisie of begeleiding werken, in standaard situaties en aan de hand van wetenschappelijk gefundeerde protocollen.

Op de volgende pagina worden de door de Kamer geformuleerde eindtermen PW beschreven aan de hand van de Dublin Descriptoren. Per onderdeel worden de eindtermen van de bachelor- en masteropleiding als geheel beschreven, waarbij in de rechterkolom wordt aangegeven welke verdieping/specialisatie alleen van toepassing is op de masteropleiding. De inhoud van de eindtermen komt voort uit de hiervoor beschreven kenmerken van de stand van zaken en ontwikkelingen in het onderwijs, de wetenschappelijke praktijk en de beroepspraktijk van PW.

### Eindtermen Pedagogische Wetenschappen

Bacheloropleiding PW	Masteropleiding PW
<i>Dublin descriptor: Kennis en inzicht van het vakgebied</i>	
1. Beschrijven van de pedagogische relatie met oog voor omgevingsinvloeden bij ontwikkeling en opvoeding van kinderen en jongeren in opvoed- en onderwijs situaties.	4. Een bijdrage leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van specialistische en verdiepende kennis van een deelgebied van de pedagogiek.
2. Gebruik maken van relevante theorieën van de deelgebieden: algemene en historische pedagogiek, Orthopedagogiek, gezinspedagogiek, onderwijskunde ontwikkelingspsychologie, forensische pedagogiek, neuropsychologie en sociale pedagogiek.	
3. Gebruik maken van relevante theorieën van de steungebieden zoals psychologie, sociologie, (neuro)biologie, antropologie, criminologie, geneeskunde, wetenschapswisbeleg, ethiek, methodenleer en statistiek.	
<i>Dublin descriptor: Toepassen kennis en inzicht</i>	
5. Ondersteuning bieden in eenvoudige opvoed- en onderwijs situaties (preventie en interventie).	8. Op meta-cognitief niveau reflecteren op het eigen handelen en hiervan gebruik maken om het handelen te optimaliseren.
6. Middels methodische analyse bijdragen aan de optimale ontwikkeling van het kind en zijn omgeving: - in de klinische hulpverlening als begeleider, behandelaar, of coach; - in niet-cliëntgebonden functies als beleidsmaker,	9. Specialistische kennis inzetten en probleemoplossende vermogens toe te passen in de ondersteuning van complexe opvoed- en onderwijs situaties (preventie en interventie).



adviseur of ontwikkelaar op het gebied van de jeugd(gezondheids)zorg en/of het onderwijs.	
7. Ethisch en professioneel handelen bij het uitvoeren van onderzoek en handelingen in de praktijk.	
<i>Dublin descriptor: Oordeelsvorming</i>	
10. Analytisch redeneren, kritisch aannames en resultaten onderzoeken en verschillende ideeën en perspectieven tegen elkaar afwegen.	13. Oordelen kunnen formuleren op grond van (beperkte) informatie en daarbij rekening houden met sociaal-, maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden.
11. Onder begeleiding opzetten, uitvoeren en evalueren van wetenschappelijk en pedagogisch onderzoek en uitkomsten hanteerbaar maken voor de beroepspraktijk.	
12. Bijdragen aan maatschappelijke en onderzoeksvraagstukken door nieuwe (wetenschappelijke) kennis te signaleren, beoordelen, op te nemen en te gebruiken.	
<i>Dublin descriptor: Communicatie</i>	
14. Gespreksvaardigheden beheersen voor zowel het directe contact met opvoeders en kinderen als voor de communicatie met professionals die dat contact hebben.	17. Gespreksvaardigheden beheersen waarmee zowel cliënten als eventueel opvoeders inhoudelijk adequaat geïnformeerd worden over uitkomsten en consequenties van (gespecialiseerd klinisch) onderzoek.
15. Schriftelijk rapporteren en mondeling presenteren van onderzoek en bevindingen, hetzij literatuuronderzoek, hetzij (kleinschalig) empirisch onderzoek.	
16. Actief participeren in de wetenschappelijke dialoog en die duiden voor niet-vakgenoten.	
<i>Dublin descriptor: Leervaardigheden</i>	
18. Een stevige basis hebben om met de afronding van de masterfase te voldoen aan de eisen voor de NVO-registraties Basis-Orthopedagoog of Basis-Pedagoog en/of indien gewenst de Basisaantekening diagnostiek en de SKJ-registratie.	19. Indien gewenst te voldoen aan de toegangseisen voor de postacademische BIG-opleiding tot Gezondheids-zorgpsycholoog of Orthopedagoog-Generalist.

## Literatuur

- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (6th ed., pp. 793-828). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014). *Sectorplan Sociale Wetenschappen 2014. Sociale Wetenschappen: Verantwoord en Verantwoordelijk*. [http://www.sectorplansocialewetenschappen.nl/downloads/Sectorplan\\_SW\\_241014.pdf](http://www.sectorplansocialewetenschappen.nl/downloads/Sectorplan_SW_241014.pdf)
- EACEA (2012). *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*. Brussel: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency P9 Eurydice. [http://www.ehea.info/uploads/\(1\)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf](http://www.ehea.info/uploads/(1)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf)



- Kamer Pedagogiek (2012). *Domeinspecifiek referentiekader Pedagogische Wetenschappen*. Ongepubliceerd rapport. Verkrijgbaar via [https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652\\_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf](https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf)
- KNAW (2013). *Effecten van universitaire profilering en topsectorenbeleid op de wetenschap in Nederland*. Amsterdam: KNAW. <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/effecten-van-universitaire-profilering-en-topsectorenbeleid-op-de-wetenschap-in-nederland>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013). *Wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs*. <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033693/2013-09-01>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2015). *De waarde(n) van weten: Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2015/07/07/de-waarde-n-van-weten-strategische-agenda-hoger-onderwijs-en-onderzoek-2015-2025>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Regiebehandelaarschap in 2017*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2016/03/09/regiebehandelaarschap-in-2017>
- Movisie (2015). *Transitie jeugdzorg, een overzicht*. <https://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>
- Nuffic (2012). *Internationale vergelijking opleidingen Pedagogische Wetenschappen*. Ongepubliceerd rapport. Verkrijgbaar via [https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652\\_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf](https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf)
- NVO (2014). *Het Pedagogisch Perspectief. Visiedocument 2014-2017*. Utrecht: NVO. <https://www.nvo.nl/producten/publicaties/beroepsinhoudelijk.aspx>
- OECD (2014). *OECD Reviews of Innovation Policy: Netherlands 2014*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264213159-en>
- Onderwijsraad (2014). *Een eigentijds curriculum*. <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2014/een-eigentijds-curriculum/volledig/item7128>
- Panteia (2013). *Arbeidsmarkteffectrapportage transitie Jeugdzorg*. Zoetermeer: Panteia. <http://www.panteia.nl/Nieuwsoverzicht-Panteia/Arbeidsmarkteffectrapportage%20transitie%20jeugdzorg#.V4dngFckLww>
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2013). *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018*. [https://www.werk.nl/xpsitem/wdo\\_012088](https://www.werk.nl/xpsitem/wdo_012088)
- QANU (2005). *Visitatierapport opleidingen Pedagogische Wetenschappen*. <http://docplayer.nl/7089413-December-2005-pedagogische-wetenschappen.html>
- QANU (2012). *Visitatierapport opleidingen Pedagogische Wetenschappen*.
- VSNU (2015). *Goedemorgen professor! Visie op studeren in een nieuwe tijd*. Den Haag: VSNU. [http://www.vsnunl.nl/files/documenten/Publicaties/Visie\\_op\\_studeren\\_in\\_een\\_nieuwe\\_tijd\\_20150611.pdf](http://www.vsnunl.nl/files/documenten/Publicaties/Visie_op_studeren_in_een_nieuwe_tijd_20150611.pdf)
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013). *Naar een lerende economie*. Amsterdam: Amsterdam University Press. <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/naar-een-lerende-economie-1/>
- Woittiez, I., Putman, L., Egging, E., & Ras, M. (2014). *Zorg beter begrepen. Verklaringen voor de groeiende vraag naar zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [https://www.scp.nl/Publicaties/Alle\\_publicaties/Publicaties\\_2014/Zorg\\_beter\\_begrepen](https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Zorg_beter_begrepen)





# REFLECTIE OP HET DOMEINSPECIFIEKE REFERENTIEKADER

## Panel Pedagogische Wetenschappen

Het landelijk overleg tussen de opleidingen Pedagogische Wetenschappen, de Kamer Pedagogiek, heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan een uitgebreid domeinspecifiek referentiekader (DSRK). Het is vastgesteld op 7 oktober 2016. Het DSRK besteedt ruimschoots aandacht aan recente ontwikkelingen binnen het werkveld en benoemt daarnaast een aantal specifieke aandachtspunten voor de discipline: de mogelijkheden tot internationale mobiliteit, de wensen vanuit het werkveld, het wetenschappelijk karakter van de opleiding en maatschappelijke ontwikkelingen die consequenties hebben voor de arbeidsmarkt van pedagogen (met name binnen de jeugdzorg). Ook het karakter van de bachelor- en masteropleiding als eigenstandige opleidingen die, gezien de eisen vanuit het werkveld en de voorbereiding op het postacademisch onderwijs, sterk in samenhang gezien moeten worden, wordt aangehaald in het DSRK. Met name de eisen vanuit het werkveld maken het ook moeilijk om een afzonderlijk uitstroomprofiel van de bacheloropleiding op te stellen, met uitzondering van trajecten waarin de bacheloropleiding in combinatie met een hbo-lerarenopleiding wordt aangeboden.

Het panel waardeert de wijze waarop de Kamer Pedagogiek werk heeft gemaakt van het DSRK en onderschrijft de worsteling waar de Nederlandse opleidingen gezamenlijk voor staan sinds het gezamenlijk bachelor- en mastertraject tot vier jaar is verkort. Het panel onderschrijft de geschetste worsteling vanuit zijn bevindingen tijdens deze visitatieperiode en wenst in het onderstaande het een en ander nader toe te lichten. Uit het DSRK blijkt dat de discipline rekening moet houden met een aantal factoren die van invloed zijn op de invulling van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen. Stringente eisen aan het uitstroomprofiel van de opleidingen vanuit het werkveld hebben geleid tot een discipline waarbij de nadruk in eerste instantie op het klinische, orthopedagogische profiel van de opleidingen Pedagogische Wetenschappen is komen te liggen. Studenten worden geschoold te handelen; praktische vaardigheden krijgen ruim baan in het programma en studenten die de bachelor- en masteropleiding als samenhangende opleiding hebben doorlopen, vinden als handelende professionals hun weg op de arbeidsmarkt. Hierbij heeft het panel geconstateerd tijdens zijn bezoeken aan de Nederlandse opleidingen dat het overgrote deel van de huidige afgestudeerden op hbo-niveau, en niet op wo-niveau, instroomt op de arbeidsmarkt.

Het panel spreekt het vermoeden uit dat dit samenhangt met de sterke nadruk die vanuit het werkveld op de praktische, handelende vaardigheden is gelegd binnen de beperkte tijdsinvestering die een bacheloropleiding van 180 EC en een masteropleiding van 60 EC kan vragen. Hierdoor staat het wetenschappelijke karakter van de gezamenlijke bachelor- en masteropleiding enigszins onder druk. Reflectie op het eigen handelen en op onderzoeksmethoden en het aanleren van een wetenschappelijke attitude gebaseerd op kennis van de brede pedagogische basis van de discipline, vraagt een tijdsinvestering van studenten die de huidige opzet van een driejarige bachelor- en eenjarige masteropleiding maar in beperkte mate kan bieden. Het panel moedigt de Kamer dan ook aan om te blijven benoemen dat het academische, pedagogische gehalte van de opleiding door de verkorte duur van het gezamenlijke programma in het nauw is geraakt.

In het bijzonder raadt het panel de Kamer Pedagogiek aan het DSRK nogmaals te bezien vanuit het autonome perspectief van de opleidingen als dragers van de academische discipline in Nederland. Deze is heden nadrukkelijk gericht op het verkrijgen van praktische vaardigheden die goed aansluiten bij een empirisch-analytische benaderingswijze en bij het onderwijs in kwantitatieve onderzoeksmethoden. Hierdoor komt de geesteswetenschappelijke grondslag van de Pedagogische Wetenschappen relatief minder uit de verf. Het panel acht het wenselijk dat studenten in hun beroepsvoorbereiding leren reflecteren op hedendaagse pedagogische vraagstellingen, waarbij met name de normatieve vraag centraal staat. Deze vorm van reflectie is mogelijk vanuit een verdiepte kennis van de pedagogische traditie. In de ogen van het panel staat deze laatste opdracht van de wetenschappelijke opleidingen onder (tijds)druk. Het panel moedigt de Kamer Pedagogiek aan deze



problematiek inzichtelijk te maken in het DSRK, alsmede bespreekbaar te maken in de afstemming met het werkveld.

Daarnaast ziet het panel dat de eisen vanuit het werkveld op gespannen voet staan met de wens de opleidingen internationaal te profileren. Het werkveld vraagt studenten die de lokale, diagnostische methoden en technieken voldoende beheersen; studenten moeten binnen de opleidingen dus de Nederlandse praktijk leren kennen. Internationalisering vraagt juist dat studenten de lokale methoden en context kunnen overstijgen om te reflecteren op die lokale situatie. Het panel moedigt de Kamer Pedagogiek aan deze problematiek als zodanig nadrukkelijk te benoemen in het DSRK en om de opleidingen vanuit een gezamenlijke visie te stimuleren na te denken over de wijze waarop internationalisering op de kaart kan worden gezet, binnen de huidige beperkingen. Het panel doet in dat verband de suggestie dat de theoretische, normatieve en hermeneutische basis van de discipline de gezamenlijke 'pedagogische taal' kan vormen waarmee het overstijgende gesprek in internationaal verband kan worden gevoerd en van waaruit reflectie plaats kan vinden op de lokale en grensoverschrijdende praktijk. Ruimte voor het aanleren van de brede pedagogische basis in het opleidingsprogramma is, in de ogen van het panel, noodzakelijk voor het ontwikkelen van een internationaliseringsvisie die verder gaat dan het aanbieden van vakken of stageplaatsen in het Engels om tot daadwerkelijke aansluiting te komen met het internationale veld.

# BIJLAGE 3A: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES BACHELOR (OUD CURRICULUM)

Eindkwalificaties behorend bij het curriculum zoals dat tot studiejaar 2016/17 werd aangeboden.  
Bron: bijlagen bij de kritische reflectie.

## *Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:*

Aan de hand van de Dublindescriptoren zijn de eindtermen geformuleerd in termen van (1) kennis en inzicht, (2) toepassing van kennis en inzicht, (3) oordeelsvorming, (4) communicatievaardigheden en (5) leervaardigheden.

### **1. Kennis en inzicht**

De afgestudeerde heeft kennis van en inzicht in:

- a. de sociaal-wetenschappelijke en wetenschapstheoretische grondslagen van de pedagogische wetenschappen en van daarmee verbonden ethische en normatieve vraagstukken;
- b. de geschiedenis van opvoeding en opvoedingswetenschap;
- c. actuele theoretische modellen van opvoeding en ontwikkeling in het primaire leefmilieu;
- d. de handelingsevelden van de pedagogische wetenschappen, i.c. opvoeding, onderwijs, jeugdzorg en hulpverlening en hun onderlinge verbondenheid;
- e. de ontwikkelings-, leer- en gedragsproblemen van kinderen en jeugdigen;
- f. de modellen en methoden van diagnostiek van de hulpvragen van deze kinderen en jeugdigen en hun directe omgeving;
- g. diagnostische en evaluatieve onderzoeksmethoden; kennis van en inzicht in de belangrijkste diagnostische instrumenten, alsmede de betrouwbaarheid, validiteit e.d. daarvan;
- h. de vormen van zorg- en hulpverlening die voor deze kinderen en jeugdigen en hun directe omgeving bestaan;
- i. de methoden en technieken van sociaal-wetenschappelijk onderzoek;
- j. de technieken op het gebied van statistiek en computerverwerking;
- k. relevante aspecten van de ontwikkelingspsychologie, persoonlijkheidspsychologie, onderwijspsychologie, psychopathologie, kinderneurologie en (neuro)psychologie en van de kinder- & jeugdpsychiatrie;
- l. wetenschapsfilosofische stromingen en ethische vraagstukken.

### **2. Toepassen van kennis en inzicht**

De afgestudeerde is in staat om:

- a. wetenschappelijke literatuur op het betreffende kennisgebied te verzamelen, deze kritisch te bezien, de relevantie ervan voor het inzicht in het betreffende gebied vast te stellen en het geheel samen te vatten;
- b. vragen op het betreffende gebied te vertalen tot een onderzoeksvraagstelling;
- c. aan de hand van een onderzoeksvraag een onderzoeksplan op te stellen en uit te voeren;
- d. onderzoeksresultaten te bewerken en het antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren;
- e. aan de hand van een klinische vraagstelling de empirische regulatieve cyclus toe te passen op het gebied van diagnostiek en behandeling.

### **3. Oordeelsvorming**

De afgestudeerde is in staat om:

- a. wetenschappelijke literatuur op het betreffende kennisgebied te verzamelen, deze kritisch te bezien, de relevantie ervan voor het inzicht in het betreffende gebied vast te stellen en het geheel samen te vatten;

De afgestudeerde toont:

- b. een integere en kritische houding met betrekking tot onderzoeksplannen en resultaten.

### **4. Communicatie**

De afgestudeerde is in staat om:

- a. de vragensteller te informeren over de te verwachten opbrengst van onderzoek en over de mate waarin de oorspronkelijke vraag uit de praktijk naar verwachting beantwoord kan worden;
- b. het verrichte onderzoek te presenteren in de vorm van een voordracht zowel voor een publiek met een wetenschappelijke achtergrond als een niet-wetenschappelijk publiek;
- c. professioneel te communiceren binnen het vakgebied;
- d. onderzoek te rapporteren in een wetenschappelijk gangbaar format.



De afgestudeerde toont:

- e. openheid met betrekking tot het communiceren over de resultaten van eigen onderzoek en onderzoek van anderen;
- f. professionaliteit bij het overdragen van kennis en het presenteren van onderzoeksplannen en resultaten;
- g. een respectvolle en verantwoordelijke houding t.o.v. medestudenten en t.o.v. degene met wie men als gevolg van werkzaamheden in contact staat.

### **5. Leervaardigheden**

De afgestudeerde heeft:

- a. de attitude om tijdens de verdere loopbaan te blijven leren en zichzelf verder te ontwikkelen;
- b. inzicht in en kan reflecteren op het eigen leerproces en studieloopbaanontwikkeling en kan daaraan consequenties verbinden door het aanvullen van de eigen competenties.

# BIJLAGE 3B: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES BACHELOR (NIEUW CURRICULUM)

Eindkwalificaties behorend bij het curriculum zoals dat vanaf studiejaar 2017-18 wordt aangeboden.

Bron: *Onderwijs- en examenregeling 2017-2018 van de bacheloropleidingen Algemene Sociale Wetenschappen, Culturele antropologie en ontwikkelingsociologie, Onderwijskunde, Pedagogische wetenschappen, Psychologie en Sociologie binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht*, pp. 33-34.

## **PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN:**

### ***Met de opleiding wordt beoogd:***

Het doel van de opleiding is dat afgestudeerden in staat moeten zijn een bijdrage te leveren aan de pedagogische wetenschap en samenleving. Daaronder wordt verstaan een opleiding waarin studenten wordt geleerd zowel theoretische als praktisch relevante vraagstukken te formuleren en deze op te lossen door het combineren van bestaande kennis, alsmede nieuwe kennis te verwerven door middel van wetenschappelijk onderzoek.

De opleiding stelt zich ten doel reflexieve en empirisch geschoolde academici te vormen; pedagogen met een onderzoekende en lerende attitude en vaardigheid, die kunnen nadenken over de grondslagen van het vak, die in staat zijn te reflecteren op het eigen professionele handelen en ethische en normatieve vragen als een integraal moment van die reflectie beschouwen.

### ***Vertaling van de doelstelling in eindtermen:***

#### *Kennis en inzicht*

De afgestudeerde heeft kennis van en inzicht in:

- de sociaalwetenschappelijke en wetenschapstheoretische grondslagen van de pedagogische wetenschappen en de voor de pedagogiek relevante wetenschapsfilosofische stromingen;
- de daarmee verbonden ethische en normatieve vraagstukken;
- de geschiedenis van opvoeding en opvoedingswetenschap;
- de wijze waarop voortdurende veranderingen in het maatschappelijke en wetenschappelijke discours en politieke besluitvormingen het werkveld van de pedagoog beïnvloeden;
- actuele theoretische modellen van opvoeding, onderwijs en cognitieve, motorische en psychosociale ontwikkeling in relatie tot relevante contexten op micro-, meso-, exo- en macro-niveau;
- voor de pedagogiek relevante aspecten van onder andere psychologie, sociologie, rechten, onderwijskunde en kinder- & jeugdpsychiatrie;
- de pedagogische infrastructuur, oftewel de handelingsvelden van de pedagogische en belerende wetenschappen op de diverse systeemniveaus, waaronder opvoeding, onderwijs, jeugdzorg, preventie en hulpverlening, en hun onderlinge verbondenheid;
- de normale ontwikkeling en ontwikkelings-, leer- en gedragsproblemen van kinderen en jeugdigen vanuit een categorische versus dimensionele benadering;
- de modellen en methoden van analyse van de hulpvragen van deze kinderen en jeugdigen en hun directe omgeving, waaronder diagnostische en evaluatieve onderzoeksmethoden, de belangrijkste diagnostische instrumenten, alsmede psychometrische kennis;
- de handelingsmodellen in pedagogische interventies, preventieve programma's en professionaliseringsprogramma's;
- de methoden en technieken van sociaalwetenschappelijk onderzoek, waaronder analysetechnieken voor kwalitatieve en kwantitatieve data;
- hoe interventies, programma's, en de pedagogische infrastructuur vormgegeven kunnen worden.

#### *Toepassen van kennis en inzicht*

De afgestudeerde is in staat om:

- maatschappelijke vraagstukken te signaleren, te vertalen tot een wetenschappelijke onderzoeksvraag, en aan de hand van een onderzoeksvraag een onderzoeksplan op te stellen en uit te voeren;
- wetenschappelijke theoretische kennis en empirische bevindingen op het betreffende kennisgebied op verschillende niveaus (van individueel tot maatschappelijk) te verzamelen, deze kritisch en geïntegreerd te kunnen analyseren, de relevantie ervan voor het inzicht in het betreffende gebied vast te stellen en het geheel samen te vatten;



- systematisch informatie te kunnen verzamelen door middel van observaties, vraaggesprekken en andere onderzoeksmethoden;
- onderzoeksresultaten te verwerken en het antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren op een wijze die begrijpelijk is voor een breed publiek;
- aan de hand van een klinische vraagstelling de empirische regulatieve cyclus toe te passen op het gebied van diagnostiek en behandeling;
- kunnen beoordelen van de mogelijkheden en beperkingen van interventies vanuit een breed overzicht van interventiemogelijkheden, en het kunnen afwegen van haalbaarheid en kosteneffectiviteit;
- kunnen ontwerpen, uitvoeren, formatief evalueren en bijstellen, en summatief evalueren van interventies, tools, programma's en technieken.

#### *Oordeelsvorming*

De afgestudeerde is in staat om:

- een kritische houding ten opzicht van het eigen functioneren als academische professional;
- een kritische houding met betrekking tot beleids- en onderzoeksplannen en resultaten.
- openheid met betrekking tot het communiceren over het eigen functioneren, de resultaten van eigen (klinisch en/of empirisch) onderzoek en onderzoek van anderen;
- professionaliteit bij het overdragen van kennis en het presenteren van onderzoeksplannen en resultaten;
- een respectvolle en verantwoordelijke houding t.o.v. degenen met wie men in het werkveld in contact staat.
- een integere houding t.o.v. de ethische waarden die gelden voor de discipline
- een wetenschappelijk onderbouwde positie in normatieve debatten waarin de ontwikkeling van kinderen en/of jongeren centraal staat.

#### *Communicatie*

De afgestudeerde is in staat om:

- op een respectvolle en effectieve manier met de vraagsteller tot verheldering te komen over de handelings- of onderzoeksvraag;
- de vraagsteller te informeren over de te verwachten opbrengst van onderzoek;
- het verrichte onderzoek mondeling en schriftelijk te presenteren zowel voor een wetenschappelijk als een niet-wetenschappelijk publiek;
- naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek voor praktijk bruikbaar beleid of advies te formuleren (in de zin van concrete handelingsadviezen en/of suggesties voor verder onderzoek);
- zich te verplaatsen in de doelgroep en communicatie aan te passen aan de doelgroep en doel over weten te brengen;
- de resultaten te kunnen implementeren in de praktijk;
- projecten te leiden of organiseren en uitvoerende pedagogische professionals te kunnen begeleiden en coördineren;
- Te kunnen samenwerken in multidisciplinaire teams binnen de systemen rond een kind, zowel met kind en opvoeders als met andere direct betrokkenen (bijv. andere marktpartijen in het veld).

De afgestudeerde toont:

- openheid met betrekking tot het communiceren over de resultaten van eigen onderzoek en onderzoek van anderen;
- professionaliteit bij het overdragen van kennis en het presenteren van onderzoeksplannen en resultaten;
- een respectvolle en verantwoordelijke houding t.o.v. medestudenten en t.o.v. degene met wie men als gevolg van werkzaamheden in contact staat.

#### *Leervaardigheden*

De afgestudeerde heeft:

- het vermogen om tijdens de verdere loopbaan te blijven leren en zichzelf verder te ontwikkelen.

De afgestudeerde kan:

- reflecteren op het eigen functioneren en kan daaraan consequenties verbinden door het aanvullen van de eigen competenties;
- kritisch reflecteren op het werk, de aannames en de consequenties die interventies/onderzoek hebben;
- zich oriënteren (onderkennen van affiniteit met en motivatie voor) op het beroepsprofiel NVO-basispedagoog.



# BIJLAGE 3C: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES MASTER

## *Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:*

### Programma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken 2015-2016

#### **1. Kennis en inzicht**

De afgestudeerde van het masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken heeft kennis van en inzicht in:

- a. de belangrijkste actuele maatschappelijk-pedagogische vraagstellingen binnen het betreffende thema waarin de student gedurende het masterjaar praktijkervaring opdoet. Objecten zijn collectief gedrag (gedrag van jeugdigen, opvoeders, professionals), pedagogische infrastructuur (systemen van opvang, onderwijs, zorg, sport, vrijetijd), beleid en regelgeving (beleid inzake jeugd, onderwijs, integratie, publieke opinie);
- b. de belangrijkste empirische theorieën en modellen welke toegepast worden in het betreffende thema, waarbij deze kennis voortborduurde op de opgedane kennis in bachelorfase en het eindniveau van de bachelor overtreft/ verdiept. Het betreft hier kennis van theorieën over collectief gedrag en effectieve strategieën van collectieve gedragsverandering; kennis van theorieën over organisaties en effectieve strategieën van innovatie van organisaties; kennis van theorieën over beleid, beleidsontwikkeling en effectieve strategieën van beleidsverandering;
- c. de wijze waarop interventies, programma's en beleid ten aanzien van maatschappelijk-pedagogische vraagstellingen ontworpen, geëvalueerd en geanalyseerd worden.

#### **2. Toepassen van kennis en inzicht**

De afgestudeerde van het masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken is in staat om:

- a. maatschappelijke opvoedingsvragen als samenspel van verschillende sociaal-ecologische systemen theoretisch en empirisch te analyseren;
- b. (de pedagogische grondslagen van) beleidsnota's, wet- en regelgeving, en publieke debatten rond maatschappelijke opvoedingsvragen te analyseren;
- c. pedagogische en onderwijskundige interventies volgens de regulatieve cyclus, op project-, systeem- en beleidsniveau te ontwerpen, uit te voeren en te evalueren;
- d. organisaties en netwerken van organisaties te sturen, en professionals te coördineren;
- e. te rapporteren over analyse, interventie en evaluatie voor wetenschappelijk, professioneel en bestuurlijk-politiek publiek;
- f. maatschappelijke opvoedingsvraagstukken aan de hand van wetenschappelijke inzichten te analyseren;
- g. wetenschappelijk onderzoek uit te voeren en te evalueren;
- h. beleid en interventies gericht op maatschappelijke opvoedingsvraagstukken te ontwerpen, uit te voeren en te evalueren.

#### **3. Oordeelsvorming**

De afgestudeerde van het masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken is in staat om:

- a. kritisch-reflectief bij te dragen aan publieke debatten over maatschappelijke opvoedingsvraagstukken in populaire media;
- b. in complexe en/of relatief onbekende situaties van het werkveld te komen tot een wetenschappelijk verantwoord oordeel.

#### **4. Communicatie**

De afgestudeerde van het masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken toont:

- a. een eerlijke en kritische houding met betrekking tot onderzoeksplannen en resultaten;
- b. een respectvolle, zakelijke en verantwoordelijke houding t.o.v. collega's, opdrachtgevers en het algemeen publiek.

#### **5. Leervaardigheden**

De afgestudeerde van het masterprogramma Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken heeft:

- a. de bereidheid om tijdens de verdere loopbaan te blijven leren, zichzelf verder te ontwikkelen, en bij te dragen aan het vakgebied;
- b. inzicht in en kan reflecteren op het eigen leerproces en studieloopbaanontwikkeling en kan daaraan consequenties verbinden door het aanvullen van de eigen competenties.



# Programma Orthopedagogiek 2015-2016

## **1. Kennis en inzicht**

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek heeft kennis van en inzicht in:

- a. de belangrijkste actuele vraagstellingen in het orthopedagogische werkveld, inclusief die waarin de student gedurende het masterprogramma praktijkervaring opdoet;
- b. theorieën en modellen welke toegepast worden in het orthopedagogische werkveld, waarbij deze kennis voortbouwt op de opgedane kennis in de bachelorfase en het eindniveau van de bachelor overtreft en verdiept;
- c. methoden en programma's voor zorg- en hulpverlening op het terrein van problematische opvoedsituaties;
- d. belangrijke kaders en procedures in de zorg, het onderwijs en andere pedagogische voorzieningen die van toepassing zijn op het orthopedagogische werkveld;
- e. ethische aspecten van het handelen als academische professional.

## **2. Toepassen van kennis en inzicht**

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek is in staat om:

- a. complexe orthopedagogische vraagstellingen vanuit meervoudige theoretische perspectieven te analyseren en deze te relateren aan concepten die een rol spelen bij de studie van het (ortho)pedagogisch handelen in de werkvelden van de Orthopedagogiek;
- b. zelfstandig onderzoek te doen en conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, zowel schriftelijk als mondeling, helder en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten;
- c. zich vaardigheden eigen te maken die betrekking kunnen hebben op diagnostiek, behandeling, behandelings-coördinatie, zorginnovatie, beleid en preventie, en deze op een wetenschappelijk verantwoorde wijze toe te passen;
- d. ethische aspecten van het handelen als academische professional zowel wetenschappelijk als professioneel toe te passen.

## **3. Oordeelsvorming**

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek is in staat om:

- a. kritisch te reflecteren op bestaande orthopedagogische praktijken, vanuit theoretische, methodologische, diagnostische en interventiestrategische overwegingen;
- b. in complexe en/of relatief onbekende situaties van het werkveld te komen tot een wetenschappelijk verantwoord oordeel;
- c. een oordeel te vormen omtrent zijn/haar professionele handelen in zowel de orthopedagogische praktijk als het wetenschappelijk onderzoek en kan hier kritisch op reflecteren.

## **4. Communicatie**

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek is in staat om:

- a. op adequate wijze te functioneren als orthopedagoog binnen de kaders van de beroepscode van het betreffende werkveld inclusief op een adequate wijze schriftelijk en mondeling te communiceren met professionals in de orthopedagogische praktijk;
- b. verworven competenties die aansluiten bij behoeften van de arbeidsmarkt mondeling en schriftelijk weer te geven.

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek toont:

- c. een eerlijke en kritische houding met betrekking tot onderzoeksplannen en resultaten;
- d. een respectvolle, verantwoordelijke, zakelijke en klantgerichte houding t.o.v. studenten, collega's, respondenten, cliënten, enz.

## **5. Leervaardigheden**

De afgestudeerde van het masterprogramma Orthopedagogiek heeft:

- a. inzicht in, en kan reflecteren op, het eigen leerproces en studieloopbaanontwikkeling en kan daaraan consequenties verbinden door het aanvullen van de eigen competenties;
- b. de bereidheid om tijdens de verdere professionele loopbaan te blijven leren, zichzelf verder te ontwikkelen, en bij te dragen aan het vakgebied.

# BIJLAGE 4A: OVERZICHT VAN HET BACHELORCURRICULUM 2016/17

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen (curriculum t/m studiejaar 2016/17):

Onderwijsprogramma met studiepad Orthopedagogiek in schema:

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 1	Inleiding Pedagogische Wetenschappen (200600047, niveau 1)	Opvoeding en ontwikkeling 1 (200300170, niveau 1)	Opvoeding en ontwikkeling 2 (200300172, niveau 2)	Majorgebonden keuze: Opvoeding en maatschappij (200600051, niveau 1)
	Methoden, technieken en statistiek 1 (200300171, niveau 1)	Majorgebonden keuze: Introduction to Psychology (201100009, niveau 1)	Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische Wetenschappen (201000211, niveau 2)	Methoden, technieken en statistiek 2 (200300173, niveau 2)
Jaar 2	Emotional and behavioral disturbances (200600070, niveau 2)	Majorgebonden keuze: Kinderen met speciale opvoedings- en onderwijsbehoeften (201500072, niveau 2)	Diagnostiek van Opvoedings- en Ontwikkelingsproblemen (200300087, niveau 2)	Behandeling en Interventies gericht op Psychosociale Problemen, Leerproblemen en Ontwikkelingsproblemen (200300085, niveau 2)
	Culturele diversiteit in opvoeding, onderwijs en jeugdhulpverlening (201100048, niveau 2)	Majorgebonden keuze: Methoden, technieken en statistiek 3 (201000398, niveau 3)	Majorgebonden keuze: Klinische vaardigheden 1 (201000116, niveau 3)	Majorgebonden keuze: Klinische vaardigheden 2 (201000117, niveau 3)
Jaar 3	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	Majorgebonden keuzeruimte: Thesis (200600042, niveau 3)	
	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>

	verplichte cursussen		Majorgebonden keuzeruimte		invulling t.b.v. studiepad Orthopedagogiek		<i>profilering</i>		vrije keuze
--	----------------------	--	---------------------------	--	--	--	--------------------	--	-------------

NB Indien je het studiepad Orthopedagogiek kiest, dien je nog twee cursussen op niveau 2 en één cursus op niveau 3 te volgen in de profileringsruimte.

Onderwijsprogramma met studiep pad Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken in schema:

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
jaar 1	Inleiding Pedagogische Wetenschappen (200600047, niveau 1)	Opvoeding en ontwikkeling 1 (200300170, niveau 1)	Opvoeding en ontwikkeling 2 (200300172, niveau 2)	Majorgebonden keuze: Opvoeding en maatschappij (200600051, niveau 1)
	Methoden, technieken en statistiek 1 (200300171, niveau 1)	Majorgebonden keuze: Introduction to Psychology (201100009, niveau 1)	Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische Wetenschappen (201000211, niveau 2)	Methoden, technieken en statistiek 2 (200300173, niveau 2)

jaar 2	Emotional and behavioral disturbances (200600070, niveau 2)	Majorgebonden keuze (cursus op niveau 3)*	Diagnostiek van Opvoedings- en Ontwikkelingsproblemen (200300087, niveau 2)	Behandeling en Interventies gericht op Psychosociale Problemen, Leerproblemen en Ontwikkelingsproblemen (200300085, niveau 2)
	Culturele diversiteit in opvoeding, onderwijs en jeugdhulpverlening (201100048, niveau 2)	Majorgebonden keuze: Methoden, technieken en statistiek 3 (201000398, niveau 3)	Majorgebonden keuze: Doing a qualitative research project (201000129, niveau 3)	Majorgebonden keuze: Praktijkontwikkeling, onderzoek en beleid (201100001, niveau 2)

jaar 3	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	Majorgebonden keuzeruimte: Thesis (200600042, niveau 3)	
	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>	<i>profilering</i>

verplichte cursussen	Majorgebonden keuzeruimte	invulling t.b.v. studiep ad Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken	<i>profilering</i>	vrije keuze
----------------------	---------------------------	---	--------------------	-------------

\* NB Indien je het studiep ad MOV kiest, dien je nog één cursus op niveau 3 te volgen uit het aanbod van majorgebonden keuzecursussen (totaal 60 studiepunten).

Tevens zijn twee cursussen op niveau 2 en één cursus op niveau 3 vereist in de profileringruimte.

## BIJLAGE 4B: OVERZICHT VAN HET BACHELORCURRICULUM 2017/18

*Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen jaar 1 (curriculum vanaf studiejaar 2017-18):*

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
<b>jaar 1</b>	<b>Opgroeien in gezin en school</b> (201700101)	<b>Socialisatie van kinderen en adolescenten</b> (201700102)	<b>Cultural diversity</b> (201700105)	<b>Development, learning and behaviour</b> (201700107)
	<b>Pedagogisch Practicum</b>	<b>Pedagogisch Practicum</b>	<b>Pedagogisch Practicum</b>	<b>Pedagogisch Practicum</b>
	<b>Methoden, technieken en statistiek 1</b> (200300171)	<b>Vraagstukken uit de Pedagogische praktijk</b> (201700103)	<b>Werken aan normatieve professionaliteit</b> (201700106)	<b>Methoden, technieken en statistiek 2</b> (200300173)



## BIJLAGE 4C: OVERZICHT VAN HET MASTERCURRICULUM

### Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:

#### Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken

	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	MOV05: Academic professional (lintmodule blok 1 – 4; 5 EC)			
Track Jeugdbeleid, Educatie en Preventie	MOV01: Paradigma's en Praktijken (5 EC)	MOV03: Preventie 3.0 Perspectieven en Design (5 EC)	MOV06: Stage MOV07: Thesis (15 EC)	MOV06: Stage MOV07: Thesis (15 EC)
	MOV02: Globale Perspectieven (5 EC)	MOV04: Digitale Media en Jeugd (5 EC)		
	MOV06: Stage MOV07: Thesis plus studiepunten	Keuzecursus (5 EC)		
Track Internationale Pedagogische Vraagstukken	MOV01: Paradigma's en Praktijken (5 EC)	MOV03: Preventie 3.0: Perspectieven en Design (5 EC)	MOV06: Stage MOV07: Thesis (15 EC)	MOV06: Stage MOV07: Thesis (15 EC)
	MOV02: Globale Perspectieven (5 EC)	MOV04: Digitale Media en Jeugd (5 EC)		
	MOV06: Stage MOV07: Thesis plus studiepunten	Keuzecursus (5 EC)		

#### Orthopedagogiek

	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
	Academic professional (lintmodule blok 1 – 4; 5 EC)			
Track Orthopedagogische hulpverlening aan kinderen, jongeren & opvoeders	Kritische analyse van orthopedagogische vraagstukken (5 EC)	Keuzecursus (5 EC)	Orthopedagogisch handelen in context (5 EC)	Stage & Thesis (13,75 EC)
	Stage & Thesis (8,75 EC)	Stage & Thesis (8,75 EC)	Stage & Thesis (8,75 EC)	
Track Orthopedagogische systemen en innovatie	Kritische analyse van orthopedagogische vraagstukken (5 EC)	Keuzecursus (5 EC)	Orthopedagogisch handelen in context (5 EC)	Stage & Thesis (13,75 EC)
	Stage & Thesis (8,75 EC)	Stage & Thesis (8,75 EC)	Stage & Thesis (8,75 EC)	

## BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA

<b>29 november 2017</b>			
8.45 Aankomst panel op De Uithof			
9.00	11.30	Vorbereidend overleg en inzien documenten	
11.30	12.15	Gesprek met management (inhoudelijk verantwoordelijken)	
12.15	13.00	Lunch	
13.00	13.45	Gesprek met studenten BSc	
13.45	14.30	Gesprek met docenten BSc	
14.30	15.00	Overleg panel	
15.00	15.15	Pauze	
15.15	16.00	Gesprek met studenten MSc	
16.00	16.45	Gesprek met docenten MSc	
16.45	17.15	Overleg panel	
17.15	18.00	Alumni	
19.00	21.00	Diner panel	



**30 november 2017**

9.00 Aankomst panel op De Uithof

9.15	10.00	Inzien documenten, voorbereiding gesprekken, inloopspreekuur	
10.00	10.45	Gesprek met Opleidingscommissie (OAC/OLC)*	
10.45	11.00	Overleg panel	
11.00	11.45	Gesprek met Examencommissie	
11.45	13.30	Vorbereiden eindgesprek (inclusief lunch)	
13.30	14.15	Eindgesprek met management (formeel verantwoordelijken)	
14.15	16.15	Opstellen voorlopige bevindingen	
16.15	16.30	Pauze	
16.30	16.45	Mondelinge rapportage voorlopige bevindingen	

\* NB: Opleidingsadviescommissie (OAC) betreft inspraak op opleidingsniveau, Opleidingscommissie (OLC) betreft inspraak op facultair niveau



## BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek de eindwerken bestudeerd van afgestudeerden. De bestudeerde scripties kunnen worden opgevraagd bij QANU.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Strategisch Plan Pedagogische Wetenschappen Utrecht 2016-2021
- Notulen en jaarverslagen Examencommissies FSW
- Toetsplan bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen
- Toetsplan masteropleiding Pedagogische Wetenschappen
- Procedure beoordeling bachelorscripties in groepsverband
- Beoordelingsformulieren en *rubric* bachelorthesis
- Onderzoek van Examencommissie UGS naar beoordeling bachelorthesis
- 2 eindopdrachten leerlijn Wetenschapsfilosofie en Geschiedenis (BA)
- 3 reflectiedossiers lintmodule Academic Professional (MA)
- Stagebank en cursushandleiding Stage (BA en MA)
- Cursushandleidingen, toetsen, antwoordmodellen en studiemateriaal van onderstaande cursussen:
  - Opvoeding en Maatschappij (BA);
  - Methoden, technieken en statistiek 3 (BA);
  - Culturele diversiteit in opvoeding, onderwijs en jeugdhulpverlening (BA).
  - Globale perspectieven (MA MOV);
  - Preventie 3.0: perspectieven en design (MA MOV);
  - Kritische analyse van orthopedagogische vraagstukken (MA ORTHO);
  - Orthopedagogisch handelen in context (MA ORTHO).